

اثر طبیعی ملی ارس سرانی

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

اثر طبیعی ملی ارس سرانی به موجب مصوبه آگهی رسمی و مصوبه شماره ۳۱۳ مورخ ۱۳۸۹/۰۲/۰۶ شورایعالی حفاظت محیط زیست تحت حفاظت سازمان حفاظت محیط زیست قرار گرفت.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...-تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

پوشش متراکم ارس به همراه پوشش قابل توجه گونه های بالشتکی

۳- وسعت منطقه:

این محدوده با وسعت ۱۰۰ هکتار در شهرستان شیروان، بخش سردحد، دهستان قوشخانه واقع شده است.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور:

از آنجایی که این درخت منحصر به فرد در یکی از مهمترین رویشگاههای طبیعی ارس شمال شرق کشور واقع شده است با حفاظت از آن کل اکوسیستم منطقه اعم از گونه های جانوری و سایر گونه های گیاهی نیز حفظ می گردد.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه:

پوشش گیاهی محل ارس و گیاهان بالشتکی مثل گون، اسپرس، کلاه میر حسن، چوبک و... گونه شاخص ارس می باشد

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر:

قوچ و میش، پلنگ، گرگ در زیستگاههای اطراف این اثر طبیعی - ملی زیست می نمایند.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

در نزدیکی این اثر روستاهای سرانی و سرداب قرار دارند که نقش مهم و اثر گذاری در نوع مدیریت منطقه دارند. پیشه اکثر ساکنان این دو روستای مرزی دامپروری و کشاورزی می باشد. دامپروری اهالی وابستگی بسیار زیادی به مراتع اطراف دارد. که این مورد در حفاظت و مدیریت این اثر باید به عنوان یک عامل مهم مد نظر قرار گیرد.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

چرای بیرویه، قطع اشجار و بوته کنی، آتش سوزی و ...

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

در اطراف این اثر چند چشمه وجود دارد که در حال حاضر مورد استفاده دامداران محلی قرار می گیرد

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

با توجه به کمبود نیروی اجرایی و همچنین محدودیت منابع اعتباری، تا کنون تجهیزات و امکانات حفاظتی مختص این اثر در محل ایجاد نگردیده است. اما با توجه نزدیکی این اثر به منطقه حفاظت شده گلیل و سرانی، محیط بانان مستقر در این منطقه بسته به شرایط، به صورت مقطعی از محل بازدید می نمایند.

اثر طبیعی ملی سروهای قره باغ

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه

اثر طبیعی ملی سروهای قره باغ به موجب آگهی رسمی و مصوبه شماره ۳۰۷ شورایی عالی حفاظت محیط زیست در مورخ ۱۳۸۹/۰۲/۰۶ تحت حفاظت سازمان محیط زیست قرار گرفت

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

اراضی زراعی و باغی (مستثنیات افراد)

۳- وسعت منطقه

این منطقه با وسعت ۲/۵ هکتار در شهرستان شیروان بخش مرکزی دهستان حومه واقع شده است.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

با توجه به قرار گرفتن این اثر در زمین های زراعی اطراف روستای باغان با حفاظت از محدوده، علاوه بر حفظ خود اثر که از قدمت بالایی برخوردار است ارتفاعات مشرف به روستای باغان که از زیستگاههای آزاد با ارزش شهرستان می باشد نیز حفظ می گردد.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

گونه ها و پوشش زراعی در محل مستقر است.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

با توجه به زراعی بودن محل اکثراً حیواناتی چون شغال، گراز در محل مشاهده می شوند. ضمن اینکه در ارتفاعات مشرف به محل گونه های ارزشمندی مانند پلنگ، قوچ و میش، گرگ، کبک، هما و مشاهده شده اند.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

از نزدیک ترین روستاهای اطراف اثر می توان به الله آباد، باغان، شکرانلو، سَکِه و ... اشاره نمود که پیشه اکثر اهالی کشاورزی و دامپروری می باشد. دامداران دام خود را در مواقعی از سال به مراتع ییلاقی کوههای باغان گسیل می دارند.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

وجود اراضی کشاورزی در محل و افزایش سطح آن، حریق، استفاده از سموم و آفت کش ها در اراضی مجاور اثر، بتنی نمودن جوی آبی که از محل می گذرد. واقع شدن این درختان در اراضی اشخاص حقیقی و عدم تملک آن توسط حفاظت محیط زیست و ...

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

از کنار اثر یک جوی آب می گذرد که آب چشمه های ارتفاعات اطراف را به زمین های کشاورزی انتقال می نماید.

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

با توجه به کمبود نیروی اجرایی و همچنین محدودیت منابع اعتباری، تا کنون تجهیزات و امکانات حفاظتی مختص این اثر در محل ایجاد نگردیده است. اما با توجه نزدیکی این اثر به مرکز شهرستان، محیط بانان و پرسنل اداره شیروان بسته به شرایط، به صورت مقطعی از محل بازدید می نمایند.

اثر طبیعی ملی صنوبر نظر علی

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

اثر طبیعی ملی ارس سرانی به موجب مصوبه آگهی رسمی و مصوبه شماره ۳۰۹ مورخ ۱۳۸۹/۰۲/۰۶ شورایعالی حفاظت محیط زیست تحت حفاظت سازمان حفاظت محیط زیست قرار گرفت.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...-تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

کوهستانی - اراضی با پوشش گیاهی بسیار پراکنده و اراضی کشاورزی

۳- وسعت منطقه

این اثر در شهرستان شیروان بخش سرحد، دهستان جیرستان روستای نظر علی با وسعت تقریبی ۲/۵ هکتار واقع شده است.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

از آنجایی که این درخت منحصر به فرد در یکی از مهمترین رویشگاههای طبیعی شمال شرق کشور واقع شده است با حفاظت از آن کل اکوسیستم منطقه اعم از گونه های جانوری و سایر گونه های گیاهی نیز حفظ می گردد. ضمن اینکه با توجه به نزدیکی این درخت به منطقه حفاظت شده گلیل و سرانی حفاظت از آن آثار مثبتی بر منطقه فوق خواهد داشت.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

با توجه به واقع شدن این درخت در میان اراضی کشاورزی و باغات روستای نظر علی، غالب پوشش گیاهی منطقه از نوع کشاورزی می باشد. البته گونه هایی مانند زرشک وحشی، نسترن وحشی و... به صورت پراکنده به چشم می خورد. همچنین گونه ی ورگ در مراتع اطراف که به شدت تخریب یافته اند نیز به وفور یافت می شود.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

با توجه به نزدیکی این اثر به منطقه حفاظت شده گلیل و سرانی بعضاً گونه های جانوری مانند قوچ و میش، گرگ، پلنگ و ... به علاوه انواع پرندگان وحشی در ارتفاعات اطراف دیده می شوند.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

از روستا های اطراف این اثر که در مدیریت محدوده نقش پررنگی می توانند داشته باشند، می توان به نظر علی و نظر محمد اشاره نمود. که کسب و کار اکثر اهالی دامداری و کشاورزی می باشد.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

گسترش کشاورزی در زمین های اطراف درخت، واقع شدن درخت در داخل اراضی کشاورزی شخص حقیقی، حریق، از دسترس خارج نمودن آب مورد نیاز گیاه توسط کشاورزان در پایین دست، پوسیدگی، حریق و

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

سطح آب در اطراف درخت بالا می باشد به نحوی که کشاورزان در پایین دست با ایجاد زهکش، آب را از دسترس گیاه خارج نموده و آن را جهت مصارف کشاورزی خویش ذخیره می نمایند. که این امر موجب به خطر افتادن حیات گیاه شده است.

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

با توجه به کمبود نیروی اجرایی و همچنین محدودیت منابع اعتباری، تا کنون تجهیزات و امکانات حفاظتی مختص این اثر در محل ایجاد نگردیده است. اما با توجه نزدیکی این اثر به منطقه حفاظت شده گلیل و سرانی، محیط بانان مستقر در این منطقه بسته به شرایط، به صورت مقطعی از محل بازدید می نمایند

پارک ملی ضامن آهو و پناهگاه حیات وحش میاندشت

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

پناهگاه حیات وحش میاندشت در سال ۱۳۵۲ در جهت حفاظت از تراکم بسیار زیاد آهو، یوزپلنگ، قوچ و میش، حفظ پوشش گیاهی و حفاظت از آب و خاک منطقه خصوصاً جلوگیری از هجوم شنهای روان طبق مصوبه شماره ۴۰ مورخه ۱۳۵۲/۰۹/۲۰ شورای عالی حفاظت محیط زیست به عنوان پناهگاه حیات وحش اعلام گردید.

پناهگاه حیات وحش میاندشت در استان خراسان شمالی و در ۱۰ کیلومتری شرق شهرستان جاجرم قرار گرفته است. فاصله این منطقه با پارک ملی گلستان ۱۰۰ کیلومتر، با منطقه حفاظت شده قرخود ۸۰ کیلومتر، با منطقه حفاظت شده توران ۷۵ کیلومتر و با منطقه حفاظت شده سالوک ۳۰ کیلومتر می باشد. وسعت منطقه ۸۴۴۳۵ هکتار می باشد. بخشی از محدوده امن پناهگاه حیات وحش میاندشت با مساحت تقریبی ۱۶،۰۰۰ هکتار به پارک ملی ارتقاء و به نام پارک ملی ضامن آهو در روزنامه رسمی کشور به ثبت رسید. محدوده امن پناهگاه حیات وحش میاندشت طی مصوبه شماره ۳۷۹ شورای عالی محیط زیست به عنوان پارک ملی ضامن آهو معرفی و این مصوبه طی آگهی شماره ۹۲/۱۸۵۲۰ در روزنامه رسمی کشور مورخ ۱۳۹۲/۰۶/۰۷ درج گردید.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...-تغییرات ارتفاعی- شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

سیمای عمومی پناهگاه حیات وحش میاندشت در جنوب از یک سری کوههای تپه ماهوری خشک با دره های خشک و بی آب و در شمال از یک دشت وسیع مملو از گیاهان شورپسند که کال شور جاجرم نوار شمالی آن را تشکیل می دهد آکنده شده است. شرق و غرب منطقه نیز از دشتهای نسبتاً وسیع با یک سلسله تپه ماهور تشکیل شده است. بلندترین نقطه پناهگاه حیات وحش میاندشت قله خواجه در جنوب شرقی منطقه با ارتفاع حدود ۱۲۵۰ متر و پست ترین نقطه آن حواشی کال شور جاجرم با ارتفاع حدود ۹۵۰ متر در شمال غربی منطقه واقع شده که در حقیقت زهکش منطقه نیز محسوب می شود.

۳- وسعت منطقه

وسعت منطقه ۸۴۴۳۵ هکتار می باشد. بخشی از محدوده امن پناهگاه حیات وحش میاندشت با مساحت تقریبی ۱۶،۰۰۰ هکتار به پارک ملی ارتقاء و به نام پارک ملی ضامن آهو در روزنامه رسمی کشور به ثبت رسید.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

مناطق تحت مدیریت به عنوان یکی از مهمترین و موثرترین ابزار برای حفاظت از تنوع زیستی در سطح جهان می باشند. پناهگاه حیات وحش میاندشت به عنوان یکی از معدود مناطقی است که جمعیت یوزپلنگ در آن پویا و زادآور می باشد. و حفاظت از آن برابر است با بقای این گونه به عنوان گونه پرچم و به تبع آن حفظ سایر گونه های جانوری نظیر آهو، قوچ و میش و

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

پناهگاه حیات وحش میاندشت از پوشش گیاهی متنوعی برخوردار است. پراکنش انبوه گیاهان شورپسند در شمال منطقه قابل ملاحظه است. عمده پوشش گیاهی منطقه را تاغ، قیچ، گون و کاروان کش تشکیل می دهد. پوشش گیاهی و گیاهان شاخص : گز ، تاغ ، اشتان ، اسکمبیل ، سبد ، خارشتر که گونه شاخص آن گز و تاغ می باشد.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

این منطقه به عنوان یکی از معدود مناطقی است که میزبان گونه ارزشمند یوزپلنگ آسیایی می باشد. مشاهده این گونه زیبا و مهم در قالب خانواده های سه و چهار فردی در سال های قبل نشان از کیفیت بالای زیستگاه دارد. همچنین گونه هایی نظیر آهو، قوچ و میش، گرگ، کفتار، کاراکال، گربه شنی، گربه وحشی، روباه، شغال و سمور سنگی هوبره، باقرقره، کبک، تیهو، بلدرچین، سفترا خاکستری، عقاب طلایی و سایر انواع عقابها بزمجه خزری، لاک پشت افغانی، افعی شاخدار، تیرمار و گرز مار نیز در این منطقه وجود دارند که بر اهمیت آن افزوده است.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

این منطقه فاقد کانون های زیستی متمرکز می باشد. و مراکز تمرکز انسانی داخل منطقه به صورت فصلی و موقت مورد استفاده قرار می گیرند. در حاشیه پارک ملی ضامن آهو و پناهگاه حیات وحش میاندشت تعداد ۱۹ آبادی وجود دارد. وضعیت روستا های منطقه به لحاظ امکانات در حد قابل قبولی است. در بین روستاهای منطقه آزادوار، فراشیان، محمد آباد و حسین آباد در سطح بالاتری نسبت به بقیه قرار دارند. روستاییان این محدوده به کار کشاورزی، دامداری و مشغول هستند.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

کمبود شدید نیروی محیط بان و تجهیزات حفاظتی، شکار بیرویه، حضور دام در داخل منطقه و

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

در محل هایی به نام قاسمعلی، دوشاخ، قلعه چه و فرز که همگی دارای آب شور هستند از تلمبه بادی برای استخراج آب استفاده می گردد. این منطقه دارای ۶ چشمه دائمی است. با توجه به وسعت منطقه برای تامین آب مورد نیاز حیات وحش از تانکر های سیار و ثابت نیز استفاده گردیده است. ضمن اینکه رودخانه کالشور نیز از داخل این منطقه عبور می نماید

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

حفاظت از این منطقه بر عهده ۸ نفر محیط بان می باشد که در ۵ پاسگاه محیط بانی (چهار پاسگاه در داخل منطقه و یک پاسگاه در خارج از منطقه) مستقر شده اند. از کل پاسگاه محیط بانی واقع در این منطقه فقط تعداد دو باب محیط بانی به طور دائم فعال می باشند و سه محیط بانی دیگر به دلیل کمبود نیرو و نبود امکانات تعطیل و گاهاً به صورت مقطعی مورد استفاده قرار می گیرند.

شناسنامه مناطق تحت مدیریت: خراسان شمالی

پارک ملی و منطقه حفاظت شده ساریگل

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

منطقه حفاظت شده شاه جهان رسماً تحت حفاظت سازمان حفاظت محیط زیست قرار گرفت. پس از انقلاب از منطقه حفاظت شده شاه جهان به منطقه حفاظت شده ساریگل تغییر نام پیدا کرد و از آذر ماه سال ۱۳۸۱ به موجب اصلاحیه مصوبه شماره ۹۹ مورخ ۸۱/۰۶/۲۱ شورای عالی حفاظت محیط زیست محدوده امن منطقه حفاظت شده ساریگل به پارک ملی ارتقاء داده شد

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

این منطقه دارای سه تپ اصلی کوهستانی و تپه ماهور های کم ارتفاع است. مناطق کوهستانی در قسمت شمالی و مناطق دشتی در قسمت شمالی و مناطق دشتی در قسمت جنوبی مجموعه قرار گرفته شده است. اراضی تپه ماهور نیز در محدوده بینابینی این اراضی

واقع شده است. بلندترین نقطه محدوده دارای ارتفاع ۳۱۰۰ متر از سطح دریا و در بخش شرق منطقه حفاظت شده نزدیک به مرز پارک قرار دارد و پست ترین نقطه منطقه با ارتفاع ۱۲۰۰ متر از سطح دریا در جنوب غربی حوزه منتهی الیه مرز محدوده حفاظت شده واقع شده است. اختلاف ارتفاع در منطقه اکوسیستم های متنوعی را ایجاد نموده است که به این واسطه رویشگاههای مختلف تشکیل و زیستگاههای متفاوتی برای حیات وحش منطقه فراهم آورده است. مناطق دشتی مجموعه ساریگل عمدتاً در منطقه حفاظت شده قرار دارد. این محدوده از سمت شرق به غرب روستای نصرآباد تا پایین دست کلاته فلاح کشیده شده است. جنوب پارک ملی ساریگل عمدتاً به اراضی تپه ماهوری اختصاص یافته است. این محدوده از غرب به روستای نصرآباد و از شرق به سمت روستای دهنه اجاق امتداد یافته است.

۳-وسعت منطقه:

منطقه ساریگل به دو منطقه پارک ملی ساریگل با وسعت ۷۰۳۷ هکتار و منطقه حفاظت شده ساریگل با وسعت ۲۷۳۰۹ هکتار تقسیم شد. این منطقه در شرق شهرستان اسفراین (بخش مرکزی و بام و صفی آباد) و دهستانهای میلانو و آذری واقع شده است.

۴-اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

در دنیای امروز که تعداد جمعیت آن با منابع طبیعی و اعتبارات هیچ تناسبی ندارد لازم است تا حکومت ها با حمایت از تاسیس مناطق حفاظتی در بقاء تنوع زیستی نقش داشته باشند مجموعه ساریگل عموماً سیمایی کوهستانی دارد در منتهی الیه جنوبی به دشت ختم می گردد که این امر موجب گردیده تا تنوع زیستی بسیار بالایی در منطقه پدید آید. حفاظت از این منطقه برابر است با حفظ اکوسیستم و تنوع زیستی مستقر در آن، که با توجه به سرعت توسعه یافتگی و صنعتی شدن کشور از ضروریات به شمار می رود.

۵-پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه:

پارک ملی و منطقه حفاظت شده ساریگل با بیش از ۲۰۰ گونه گیاهی از تنوع گیاهی نسبتاً مطلوبی برخوردار می باشد. قسمت عمده گیاهان منطقه را گونه های گلدار تشکیل می دهند و از بازدانگان گونه شاخص در این منطقه ارس می باشد که به صورت تنک تا پراکنده از ارتفاع حدود ۱۶۰۰ متر به بالا در سرتاسر منطقه مشاهده می شود. فلور این منطقه از نظر جغرافیای گیاهی بر اساس تقسیم بندی در منطقه رویشی ایرانی تورانی واقع گردیده است. بخش عمده ای از منطقه از اقلیم استپی سرد برخوردار است و جامعه گیاهی آن خصوصیات این اقلیم را دارا می باشد. باریجه که مهمترین گیاه با ارزش منطقه ساریگل با اسم علمی می باشد گیاهی است پایا از خانواده چتریان که در اصطلاح محلی به آن قسنی اطلاق می شود و رویشگاه عمده آن آلبلاغ ترکان مهرگه، در قسمت شمالی منطقه است. گیاه غالب پارک ملی و منطقه حفاظت شده ساریگل درمنه می باشد که به صورت درمنه دشتی در قسمت جنوبی و درمنه کوهی در کوهستان های منطقه دیده می شود. پس از درمنه گونه غالب کلاه میرحسن و گون می باشند که این دو گونه گیاهی عمدتاً در کوهستان های شمالی منطقه دیده می شوند. پس از ارس، زالزالک، زرشک و نسترن وحشی جزو درختچه های جنگلی محسوب می شوند. مهمترین گیاهان پارک ملی و منطقه حفاظت شده ساریگل عبارتند از کلاه میرحسن، گل قاصد، نسترن، علف هفت بند، آلبالو وحشی، توت روباه و ... گیاهان دارویی منطقه شامل اسفند، پونه، گل گندم، زیره، باریجه خارشتر و گیاهان سمی شامل تلخه، زنبق، آلاله و ... می باشند.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر:

مهم ترین پستانداران پارک ملی و منطقه حفاظت شده ساریگل عبارتند از پلنگ، کفتار، گرگ، کاراکال، روباه معمولی، گربه وحشی، قوچ اوریال، کل و بز، آهو، گراز، سمور، رودک، خارپشت، موش، دویا، هامستر، تشی، خرگوش. از جمله خزندگان منطقه راسته مارها هستند که عبارتند از کور مارشنی، مارآتش (مار سرجه)، آلوسر، مار جعفری، افعی و...

از ۵۰۲ گونه پرنده شناخته شده در کشور تعداد زیادی در این منطقه مشاهده می شوند. پرندهگان این منطقه عبارتند از پیغوی کوچک، سنقر سفید و خاکستری، عقاب پریا، عقاب دوبرادر، عقاب طلایی، هما، کرکس، لیل، دلیجه، شاه بوف، مرغ حق جنوبی، بحری، بالابان، کبک، تیهو، قرقاول، چاخلق، کوکرشکم سیاه، قمری معمولی، شبگرد معمولی، بادخورک معمولی، زنبورخور، سبزقا، هدهد، چلچله رودخانه ای، چلچله کوهی، چکاوک، دم جنبانک زرد و ابلق، سنگ چشم دم سرخ، سنگ چشم خاکستری، سار، زاغی، زاغ نوک سرخ، صعوه کوهی، صعوه ابرو سفید، سسک باغی، مگس گیر سینه سرخ، دم سرخ کوهی، کمرکلی بزرگ، سهره یال سرخ، زردپره گونه سفید، زردپره مزرعه، گنجشک سینه سیاه و تعدادی گونه بومی دیگر. دیده می شود.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازهها و گردشگری

منطقه حفاظت شده و پارک ملی ساریگل فاقد کانون های زیستی متمرکز می باشد. فقط روستای گنجدان در منطقه حفاظت شده دارای سکنه است که به صورت فصلی مورد استفاده قرار می گیرد. سایر مراکز انسانی به صورت مقطعی و بیشتر در فصل حضور دامداران در منطقه مورد استفاده قرار می گیرند. در حاشیه مجموعه ساریگل حدود ۱۵ روستا قرار دارد که از میان آنها روستاهای دهنه اجاق و اردغان دارای بیشترین جمعیت می باشند. روستائیان محدوده ساریگل به کار کشاورزی، دامداری و باغداری مشغول هستند.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

گسترش کشاورزی در داخل منطقه حفاظت شده، حضور دام در داخل منطقه، شکار بیرویه، کمبود شدید نیروی اجرایی و تجهیزات، حضور زنبورداران در داخل منطقه حفاظت شده و ...

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

این منطقه دارای چشمه های فراوانی با دبی آب متفاوت می باشد که خوشبختانه در سراسر منطقه توزیع شده اند. وجود سد بیدواز در شمال منطقه حفاظت شده که بر روی رودخانه ای به همین نام احداث شده نیز باعث به وجود آمدن زیستگاهی مناسب برای گونه

های آبی و کنار آبی شده است. برخی از چشمه های مهم منطقه عبارتند از: آق چشمه، چشمه پولاد، چشمه چهل مرخ، چشمه ترکان، چشمه آلبلاغ، چشمه گاوارکی، چشمه یق، چشمه شفتلستان، چشمه کلوخی و ...

ضمناً یک رشته قنات نیز در دره کلاته نریمانی که زمانی در اختیار مالک حقیقی بوده و سازمان نسبت به خرید آن اقدام نموده نیز وجود دارد که نیاز به احیاء و بهسازی دارد.

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

در این منطقه یک باب سرمحیط بانی با نام سرمحیط بانی ساریگل و دو باب محیط بانی با نام های محیط بانی ایزی و محیط بانی پرکانلو جهت استقرار محیط بانان احداث شده است. در حال حاضر حفاظت از منطقه فوق با وسعت تقریبی ۲۸۰۰۰ هکتار بر عهده ۸ نفر محیط بان می باشد. از میان پاسگاههای منطقه فعلاً سرمحیط بانی ساریگل فعال می باشد و سایر محیط بانی ها به علت عدم وجود نیروی کافی و تجهیزات مناسب غیر فعال می باشد. ضمناً در ارتفاعات قوچ قلاقی که داخل پارک می باشد یک باب جانپناه نیز احداث شده است که جهت بیتوته شبانه مورد استفاده پرسنل محیط بان قرار می گیرد.

شناسنامه مناطق تحت مدیریت: خراسان شمالی

پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

این منطقه به استناد مصوبه شماره ۴۸ مورخ ۱۳۵۲/۰۹/۲۰ شورای عالی حفاظت محیط زیست به عنوان منطقه حفاظت شده سالوک رسماً آگهی می‌گردد. و در تاریخ ۱۳۸۱/۰۳/۲۱ طی مصوبه شماره ۲۳۳ شورایی عالی محیط زیست منطقه امن سالوک به عنوان پارک ملی مورد تصویب قرار گرفت.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...-تغییرات ارتفاعی- شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

این منطقه دارای سه تیپ اصلی کوهستانی و دشتی و تپه ماهور های کم ارتفاع است. مناطق کوهستانی در قسمت شمالی و مناطق دشتی در قسمت جنوبی مجموعه قرار گرفته شده است. اراضی تپه ماهور نیز در محدوده بینابینی این اراضی واقع شده است. بلند ترین نقطه مجموعه سالوک دارای ارتفاع ۲۸۰۰ متر از سطح دریا و در بخش شمال منطقه حفاظت شده قرار گرفته است. و پست ترین نقطه منطقه با ارتفاع ۱۱۰۰ متر در شمال شرقی روستای توی نزدیک مرز محدوده حفاظت شده واقع شده است. اختلاف ارتفاع در منطقه اکوسیستم های متنوعی را ایجاد نموده است که به این واسطه رویشگاههای مختلف تشکیل و زیستگاههای متفاوتی برای حیات وحش منطقه را فراهم نموده است.

۳- وسعت منطقه:

وسعت پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک ۱۹۹۰۸ هکتار در شهرستان اسفراین - بخش مرکزی - دهستان روئین واقع شده است.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

مجموعه سالوک که تلفیقی از کوهستان، تپه ماهور و دشت می باشد از تنوع زیستی بسیار بالایی برخوردار می باشد. حضور گونه هایی نظیر قوچ و میش، کل و بز، آهو در کنار گوشتخوارانی مانند پلنگ، گرگ و ... و همچنین زیست انواع پرندگان، اهمیت این منطقه را دو چندان نموده است. حفاظت از این منطقه با توجه به موقعیت جغرافیایی و اکوسیستمی ضروری به نظر می رسد. چرا که گونه های شاخص جانوری و گیاهی که در کشور نیز بی بدیل می باشند در این منطقه نه تنها یافت می شوند بلکه رشد و نمو و زادآوری آنها نیز در این منطقه بارها مشاهده شده است.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک از نظر پوشش گیاهی از تنوع گیاهی بسیار خوبی برخوردار می باشد. گونه گیاهی غالب سالوک درمنه می باشد که به صورت درمنه دشتی در قسمت جنوبی و درمنه کوهی در کوهستان های منطقه مشاهده می شود. پس از درمنه گونه گیاهی غالب دیگر منطقه کلاه میرحسن و گون می باشند که این دو گونه گیاه عمدتاً در کوهستان های شمالی منطقه

مشاهده می شوند. در برخی از دره های منطقه از جمله دره توی، زاری، دره جوزی و دره چهار برج، جنگل های پراکنده مشاهده می شود. در این جنگل ها درخت غالب درخت ارس می باشد که در گذشته های دور به صورت جنگل های انبوه در منطقه وجود داشته است. پس از ارس، زالزالک، زرشک و نسترن وحشی جزو درختچه های جنگلی منطقه محسوب می شوند. مطالعه آثار به جای مانده در سالوک حاکی از این است که در ابتدا منطقه دارای جنگل های انبوه از نوع ارس بوده است و با تخریب جنگل های ارس، درختان زالزالک جایگزین آن شده است. با تخریب زالزالک ها درختچه های نسترن وحشی و زرشک و با تخریب بوته های زرشک و نسترن وحشی، گون و کلاه میرحسن و با تخریب گون و کلاه میر حسن درمنه جایگزین آنها شده است. از جمله گیاهان سمی میتوان تلخه، افدرا، فرفیون، گل راعی و زنبق کوهی را نام برد.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

بیش از یکصد گونه جانوری در پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک شناسایی شده است.

قوچ و میش اوربال با جمعیت نسبتاً زیاد، آهو، کل و بز، پلنگ، گربه وحشی و سمور از گونه های کمیاب منطقه به حساب می آیند. محدوده پارک ملی نسبت به منطقه حفاظت شده سالوک به دلیل امنیت از جمعیت جانوری بیشتری برخوردار می باشد. هر چه از محدوده پارک ملی دور شویم تعداد جانوران منطقه کمتر می شوند. خرس در گذشته نه چندان دور که هنوز پوشش جنگلی انبوه منطقه دستخوش تخریب قرار نگرفته بوده است از زیست مندان این ناحیه بوده ولی در حال حاضر اگر چه گزارشات تأیید نشده ای مبنی بر مشاهده آثار خرس در منطقه وجود دارد نمی توان به طور قاطع از حضور این حیوان در این منطقه صحبت کرد. گرازهای وحشی در کوهستان های شمالی از ریشه بوته ها و درختچه های منطقه استفاده می نمایند. این گرازها مکان ثابتی نداشته و گاهی تا مسافت های طولانی محل زندگی خود را تغییر می دهند. گرگ، شغال و روباه از حیواناتی می باشند که در تمامی سالوک مشاهده میشوند. در حالی که کفتارها فقط در تپه ماهورهای جنوبی منطقه دیده می شوند. پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک یکی از مهم ترین زیستگاه های آهو در خراسان شمالی به شمار می رود آهوها اکثراً در درمنه زاره ای دشت جنوب منطقه سالوک مشاهده می شوند. خارپشت ایرانی، خارپشت بیابانی، سنجاب زمینی، هامستر خاکستری، دوپای خراسانی، تشی، خرگوش، شغال، روباه، راسو و سمور از دیگر پستانداران سالوک به شمار می روند.

پرندهگان سالوک عبارتند از: پیغوی کوچک، سنقر سفید، سارگپه پابلند، سارگپه معمولی، کوکر شکم سیاه، کوکر شکم سفید، کوکر گندمی، کبوتر چاهی، قمری معمولی، دودوک، شب گرد معمولی، باد خورک کوچک، باد خورک معمولی، باد خورک کوهی، زنبورخور معمولی، زنبورخور گلوآبی، سبزقبا، هدهد، چلچله بیابانی، پرستو، چکاوک سنگلاخ، چکاوک سردم سیاه، چکاوک هدهد، دم جنبانک زرد، دم جنبانک ابلق، سنگ چشم دم سرخ، سار، زاغی، کلاغ سیاه، غراب، چک، چکچک پشت سفید، طرقة بنفش، توکای سیاه، کمرکلی بزرگ، سسک ابروسفید، سسک تالابی معمولی، سسک جنبان، مگس گیرخالداری، گنجشک خاکی، گنجشک کوهی، سهره جنگلی، سهره معمولی، زردپره مزرعه، زرد پره گونه سفید و

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

این منطقه فاقد کانون های زیستی متمرکز می باشد. وجود برخی از روستاها در اطراف منطقه حفاظت شده و پارک ملی کانون های تمرکز انسانی ساکن در حاشیه منطقه را تشکیل می دهند. در حاشیه مجموعه سالوک تعداد ۱۶ آبادی وجود دارد که در دو دهستان دامن کوه و روئین واقع شده اند. روستاهای سارمران، چهاربرج، زاری و توی از مهمترین روستاهای دارای سکنه می باشند. روستائیان منطقه سالوک به کار کشاورزی، دامداری و باغداری مشغول هستند. در داخل منطقه حفاظت شده سالوک سکونتگاههای عشایری نیز وجود دارند که عمدتاً به صورت مقطعی و در زمان حضور دام در منطقه (یک خرداد لغایت ۲۰ تیر ماه هر سال) مورد استفاده قرار می گیرد.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

گسترش کشاورزی در زمین های اطراف منطقه و مستثنیات داخل منطقه، شکار بی رویه، کمبود شدید نیرو محیط بان و تجهیزات حفاظتی، حضور دام در منطقه و ...

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

مجموعه سالوک از نظر منابع آبی و پراکندگی آن با چالش خاصی مواجه نیست چشمه های فراوان با دبی های مختلف در سراسر منطقه پراکنده شده و نیاز آبی حیات وحش منطقه را برآورده می سازد. برخی از چشمه های مهم منطقه عبارتند از: چشمه آهنگران، چشمه تخته نی، چشمه بید، چشمه سنجد، سر چشمه، چشمه پشت باغ، چشمه حسن چاخونی، چشمه بازی گربه، سرچشمه و

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

در این منطقه تعداد پنج باب پاسگاه محیط بانی وجود دارد که در حال حاضر فقط سر محیط بانی شهید شاهکومحلی فعال می باشد و محیط بانی چهار برج به صورت مقطعی مورد استفاده قرار می گیرد. همچنین محیط بانی محمد اپو به طور فصلی و در فصل بهار و تابستان پذیرای محیط بانان می باشد. اما محیط بانی های توی و چهار بید به دلیل عدم وجود نیروی کافی و کمبود امکانات در حال حاضر غیر فعال می باشند. ضمناً در ارتفاعات پارک ملی سالوک و در محلی موسوم به تخته نی در سالیان گذشته یک باب جانپناه احداث شده است که در هنگام بیتوته شبانه مورد استفاده محیط بانان قرار می گیرد که در بالا بردن امنیت منطقه و حفظ وحوش نقش پر رنگی دارد.

شناسنامه مناطق تحت مدیریت: خراسان شمالی

ذخیرگاه زیستکره کپه داغ

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

گلیل یا گل ایل زعفرانلو، نمونه ی تیبیک رشته کوه بین مرزی کپت داغ یا کپه داغ (به معنای کوههای انبوه) با چهره ای مرتعی و جنگلی، برای ده ها سال قلمرو بیلاقی مردم بومی و بویژه عشایر کرد کورمانج بوده است. با فرمان تخته قاپوکردن بومیان توسط پهلوی اول و سپس دولتی شدن قرق ها در زمان پهلوی دوم، این منطقه توسط سازمان شکاربانی و نظارت بر صید، ۱۳۵۰/۴/۲۷ و به دلیل برخورداری از ویژگیهای خاص طبیعی از جمله درختزارهای قدیمی و انبوه ارس به همراه تنوع بالای گیاهان و همچنین زیستگاه خالص ترین نژاد قوچ اوریا، به عنوان منطقه حفاظت شده اعلام گردید. طی سالهای ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۵ سازمان مذکور بدون در نظر گرفتن حق و حقوق جامعه محلی و بومی، این منطقه را به پارک ملی ارتقا داد و بدین ترتیب در تاریخ ۱۳۵۵/۶/۲۸ منطقه حفاظت شده گلیل سرانی با تصویب و تأیید شورای عالی حفاظت محیط زیست کشور به پارک ملی سرانی تغییر عنوان یافت. ارتقایی که چندان هم به طول نیانجامید و پس از انقلاب، در سال ۱۳۶۱ بدلیل شخم و شیار مراتع دشتی برای توسعه اراضی تحت کشت دیم توسط روستاییان و کمبود مرتع برای چرای دام عشایر و روستاییان، این پارک به عنوان سابق خود یعنی منطقه حفاظت شده بازگشت. عنوانی که علی رغم زمامداری دولتی، بهره برداری از منابع طبیعی آن با اعمال محدودیت هایی، قابل انجام بود. این منطقه با لحاظ محدوده ی پیرامونی در سی امین اجلاس بین الدول شورای هماهنگی ذخیرگاه های زیستکره (UNESCO/ ICC) که در شهر پالمبانگ اندونزی برگزار شد، به عنوان سیزدهمین سایت کشورمان در شبکه جهانی ذخیرگاه های زیستکره (WNBR/ World Network of Biosphere Reserves) ثبت گردید.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

این محدوده دارای آب و هوایی عموماً کوهستانی، با شیبهای تند و دره‌های عمیق و صخره‌های مرتفع است. این منطقه که کوهستانی است، قسمتی از رشته کوه‌های موسوم به کپه داغ را تشکیل داده و از مناظر بدیعی برخوردار است. کوهستان‌های آن پوشیده از ارس و بوته زارهای غالب بالشتکی است. حیات وحش منطقه شامل قوچ و میش، کل و بز، پلنگ، کبک دری و غیره که از میان آنها گونه های قوچ و میش اوریا، کل و بز، کبک دری شاخص می‌باشند.

ذخیرگاه زیستکره کپه داغ با وسعت ۳۳ هزار هکتار، از شمال با پارک ملی آرچه بیل و اندوختگاه طبیعت در اکورژیون کپت داغ ترکمنستان و با مرز مشترک بیش از ۲۰ کیلومتر، همجوار است. پهنه های مرکزی دوگانه ی این سایت شامل زون امن منطقه حفاظت شده سرانی(گلیل و سرانی) و اثر طبیعی- ملی جنگلی که حول یک پایه درختی کهنسال با نام اورس سرانی است، می باشند. این مجموعه از غرب با مناطق حفاظت شده قرچقه، دربادام و مجموعه تندوره(پارک ملی و منطقه حفاظت شده) و از شرق با منطقه شکار ممنوع می سی نو در ارتباط زیستگاهی است. ذخیرگاه زیستکره کپت داغ، خود دو رشته چین خوردگی را در بر می گیرد که در شمال و جنوب آن بموازات یکدیگر امتداد می یابند. زاو سرانی و تالاب های فصلی گول بزرگ و کوچک، این دو رشته کوه را از یکدیگر متمایز ساخته است.

۴-اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

- کپه داغ بخش مهمی از زبانه ی شرقی هات اسپات ایران-آناتولی بشمار می آید. هات اسپاتها، نواحی ایی با جایگاه بین المللی هستند که با دارا بودن ۷۰ درصد از گونه های مهم جانوری و گیاهی در معرض خطر انقراض، تنها ۱۰ درصد سطح کره ی زمین را دربر می گیرند.
- کپه داغ مرکزی که کوه های گلیل در میانه ی آن قرار گرفته اند، قلمرو عشایر کوچنده از ایلات کرد کرمانج می باشد که بعنوان ICCA(Indigenous people and local Communities Conserved Areas) در کنسورسیوم قرق های بومی اتحادیه جهانی حفظ طبیعت(IUCN/ICCA Consortium) مطرح است.
- الگوهای معیشتی عشایر کوچنده با تکیه بر دانش سنتی کم نظیر آنان در استفاده از برف چاله ها بعنوان یک منبع آبی در ارتفاعات برفگیر منطقه، گیاهان دارویی، غذایی و صنعتی، فرهنگ، لباس، آیین و رسوم، فستیوالهای شکرگذاری سالانه در کوه ذکریا و ... ظرفیتی برای توسعه گردشگری با محوریت بوم گردی در این منطقه فراهم آورده که می تواند معیشتی پایدار و درآمدزا برای جامعه محلی محسوب شود.
- کشور ترکمنستان با دارا بودن حدود ۵درصد از کوه های کپه داغ، مرکز جهانی اندمیسم کپه داغ(World Center of Endemism) را به نام خود ثبت کرده است، در حالیکه بیشترین پهنه ی این رشته کوه در ایران واقع است.
- رشته کوه کپه داغ، بعنوان مرکز جهانی تنوع زیستی CBD و مرکز جهانی پرندگان(IBA, Important Bird Area) در کنوانسیون جهانی تنوع زیستی ثبت شده است.
- قله ی کپه داغ بعنوان سنبل این رشته کوه با نام محلی قله ی چوپان در معرض تهدید ناشی از جاده سازی مرزی در شمال منطقه حفاظت شده گلیل و سرانی قرار گرفته است.

- زیستگاه گونه های جانوری نادر همچون آخرین بازمانده های کبک های دری خزری در کپه داغ.
- زون مرکزی کپه داغ با عنوان ذخیرگاه جنگلی از درختان قدیمی و بازمانده (Relic) اورس در سازمان جنگل ها و مراتع کشور ثبت شده است.
- دریاچه سد گلول که به زیستگاه زمستان گذرانی پرندگان مهاجر عبوری مبدل شده است. این آبگیر مملو از ماهیان غیر بومی که توسط گردشگران در آن رها شده اند، می باشد.
- تاکید اتحادیه جهانی حفظ طبیعت (IUCN) به مدیریت شبکه ای مناطق حفاظت شده (لزوم یکپارچه سازی الگوهای مدیریتی متفاوت فعلی).

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

این محدوده که منطقه حفاظت شده گلول و سرانی نیز جزئی از آن است با چشم انداز کوهستانهای پوشیده از ارس و بوته زارهای غالب بالشتکی - پوشش گیاهی غالباً ارس و درختچه های زرشک و زیر اشکوب و دامنه های پایین دست گونه های بالش وش (گون - اسپرس و ..) می باشد.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

گونه های شاخص منطقه قوچ و میش اوریال ، کل و بز ، کبک دری ، هما است. کریدورها با توجه به واقع شدن این منطقه در مرز کشور ترکمنستان در فصل سرد و بارش برف سنگین حیات وحش به آن سوی مرزهای و در فصل رویش گیاهان و معتدل به داخل کشور مهاجرت می نمایند و دائم در حال گذار دو مرز می باشند و از طریق کوههای منطقه به سایر تپه ماهورهای داخل استان و کشور گذار می کنند.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال ، چشم اندازها و گردشگری

براساس بررسی های انجام شده منطقه حفاظت شده گلول و سرانی در محدوده دو دهستان جیرستان و قوشخانه بالا واقع شده است. تعدادی روستا در حاشیه جنوب و جنوب غرب این منطقه وجود دارد که ساکنان آنها عمدتاً از کردهای کرمانج بوده و حرفه اصلی اغلب آنان دامداری است و تعدادی به کشاورزی و باغبانی مشغول هستند. روستای سرانی تنها روستایی است که در مرزهای این منطقه قرار دارد و نام منطقه نیز برگرفته از این روستاست. روستاهای نامانلو، میلانلوسفلی، کالتمانلو، چرمه، زیندانلو، تخت، میلانلوعلیا، سیرسپرانلوعلیا، سیرسپرانلوسفلی ، کورکانلوعلیا، ملوانلو، کوسه، کلاتهنظرعلی، الخاص، قپز، سرانی، سرداب، کلاتهزمان و خیرآباد از مهمترین روستاهای دارای سکنهمی باشند که در شعاع ۷ کیلومتری منطقه مطالعاتی قرار دارند.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفراط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

حضور دام در منطقه، شکار بیرویه، عدم انجام مطالعه منطقه، عدم ایجاد ساختار های حفاظتی در سراسر منطقه، کمبود نیروی حفاظتی و ...

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

وضعیت منابع آبی آن محدوده از ذخیره گاه زیست کره که با منطقه حفاظت شده گلیل و سرانی منطبق می باشد مطالعه و قابل دسترسی می باشد که مهمترین چشمه های آن عبارتند از:

چشمه های ترنو، چوپان، قراول، همبر دوراهی، چاه ببر، سرخدار هموار، سرخدار قلق، آب باغ، کور چشمه، یان چشمه و چشمه کلاته می باشند. همچنین در این منطقه دو برف اندیل به نام های برف اندیل علم و برف اندیل زیندانلو وجود دارد. (برف اندیل به جایی گفته می شود که برف در اثر بادرویه و کولاک زمستانی در آنجا انبار می گردد و در فصل بهار دامداران با پوشاندن روی آن با خاک و بوته های گون روند ذوب شدن آن را کند می کنند و از آب آن برای شرب و مصرف دام ها در فصل تابستان استفاده می کنند.)

اما در سایر بخش های منطقه مطالعات خاصی در خصوص شناسایی منابع آبی صورت پذیرفته است.

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

در آن قسمت از محدوده که به عنوان منطقه حفاظت شده گلیل و سرانی شناخته می شود تعداد دوباب محیط بانی وجود دارد که به صورت فصلی مورد استفاده قرار می گیرد سر محیط بانی شهید پرهام در فصول بهار و تابستان و دو ماه از پاییز مورد استفاده قرار می گیرد و محیط بانی ملوانلو در فصل سرد سال مورد استفاده پنج نفر محیط بان شاغل در منطقه فوق قرار می گیرد

منطقه شکار ممنوع باغی

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

این منطقه که در همسایگی پارک ملی سالوک واقع شده و قبل از این تحت مدیریت محیط زیست نبوده ولیکن به دلیل گذار انواع گونه های جانوری به ارتفاعات آن همواره مورد توجه کارشناسان محیط زیست و مامورین اجرایی بوده است.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

عمده شکل پستی و بلندی این منطقه به دو صورت صخره ای و کوههای مرتفع است. درختزارهای پراکنده ارس با کف پوشی از خانواده های فورب و گراس چهره فلورستیک این منطقه را نمایان می سازد. باریجه و گون کتیرا دو گونه مهم مرتعی منطقه بشمار می آیند که منابع طبیعی شهرستان بجنورد نیز طرح بهره برداری این دو گونه را در وسعتی حدود ۲۵۰۰ هکتار در محدوده کمر سفید در دست کار دارد. اینگونه طرحها حاکی از اهمیت منابع گیاهی این منطقه بوده و لزوم بقاء و بهره وری پایدار آن را برجسته تر ساخته است.

۳- وسعت منطقه

طبق مساحی انجام شده بر مبنای حدود مندرج در ذیل، وسعت این منطقه ۱۱۰۰۰ هکتار برآورد گردید.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

قرار گرفتن این منطقه در جوار پارک ملی سالوک باعث گذار انواع وحوش پارک گردیده که برای بر طرف ساختن نیازهای زیستی و زیستگاهی خود به منطقه باغی تردد می کنند. ارتقاء بوداغ و باغی به منطقه حفاظت شده علاوه بر توسعه قابل قبول مناطق حفاظت شده این محدوده بصورت سپری ضربه گیر برای پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک نیز عمل نموده که ضمن بالابردن ضریب امنیت وحوش، تنوع زیستی پارک ملی و منطقه حفاظت شده چشمگیر خواهد ساخت. بی شک ارتقاء این منطقه با ارزش، منجر به افزایش جمعیت و توزیع مناسب آنها در سطح زیستگاهها خواهد شد که کمک شایانی در پایداری زیستگاههای وحوش در پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک نیز محسوب می گردد.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

رویشگاههای از جنگلهای ارس و کرکو با مراتع متراکم گیاهان بالش وش و خاردار یا گندمیان در اشکوب پائینی، سیمای طبیعی این رشته کوه و الگوهای بوم زادی در آن را نمایان می سازد. این کوهستانها آنچنان بهم پیوسته اند که مرزبندی مناطق حفاظت شده مبتنی بر اصول انتخاب را در سطوح کوچک مشکل می نماید. اتصالات رویشگاهها و مناطق ارائه شده توسط زیستگاههای حیات وحش در این رشته کوه بسیار دیدنی است. سایر گونه های موجود در باغی:

- درختی و درختچه ای: ارس، کرکو، بید، تنگرس، نسترن، شیرخشت، زرشک،

- بوته ها و گراسها : انواع گرامینه ، کلاه میرحسن، آویشن، آنخ ، چای چوپان، علف هزارچشم، گون، ریشه چوبک بومادران، گل ماهور، پونه گاوی، علف باغ، درمنه، کلپوره،

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

فیزیوگرافی منحصر بفرد این منطقه Landcover بی نظیری برای حضور انواع حیات وحش ، ایجاد کرده است که در کنار توزیع مناسب منابع آبی ، علوفه و طعمه در بخشهای مختلف زیستگاهی پراکنش یافته اند .میتوان گفت باغی از محدوده های اندمیسم به لحاظ گونه های گیاهی و جانوری بویژه پرندگان محسوب میشود .ارتفاعات این محدوده با فون کوهستانی نمونه تیپیک از زیستگاههای حیات وحش در کوههای مرتفع و مناطق آلبی می باشند .حضور دام در سه ماه از سال در باغی موجب گذار اغلب وحوش به کوههای مجاور در پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک میشود.

- پرندگان :

تنوع زیستگاهی و موقعیت جغرافیایی دو عامل تعیین کننده در تنوع و کثرت پرندگان این واحد جغرافیای زیستی بشمار می آیند. شاخص ترین پرندگان منطقه : هما، دال سیاه، عقاب طلایی، عقاب شاهی، گونه های مختلف شاهینیان، ککو، کبک معمولی، فاخته،...
- پستانداران :

این زون یکی از مهمترین کانونهای انتشار جغرافیایی پستانداران در منطقه پالئارکتیک بشمار می آید.

قوچ و میش اورپال، کل و بز، گربه پالاس، پلنگ، گرگ، بعنوان گونه های کوه زی از جمعیت قابل توجهی در بوداغ برخوردارند . زیستگاههای گونه ای چون کفتار ، بنظر میرسد بنوعی گسسته شده است .گزارشهای موجود و مشاهده مستقیم گونه یا نمایه های آن انتشار نسبتا گسسته این گونه را در کوهپایه ها نمایان ساخته است. گربه پالاس و پلنگ از دیگر گوشتخواران بزرگ جثه این منطقه بوده که در تمامی بخشهای کوهستانی، صخره ای و درختزارهای کوهستانی محدوده مورد بررسی انتشار جغرافیایی یافته اند.
گراز ، گربه وحشی، روباه نیز در تمامی بخشهای این کوهستان زیست می نمایند.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال ، چشم اندازها و گردشگری

در اطراف این محدوده چندین روستا وجود دارد که معیشت آنان به شدت به دامپروری و مراتع منطقه وابسته می باشد. وجود سکونتگاههای غیر دائم در داخل منطقه که مورد استفاده عشایر قرار می گیرد نیز به عنوان یکی از کانونهای جمعیتی غیر متمرکز شناخته می شوند. علاوه بر دامپروری، باغداری و زراعت نیز از سایر شغلای اهالی این منطقه می باشد.
از تعارضات بشری صورت گرفته در منطقه تنها وجود اراضی زراعی دیم و آبی در حاشیه جنوبی و شرق و شمال منطقه می باشد و تنها سکونتگاه انسانی دائمی در داخل آبادی باغی میباشد .سایر سکونتگاهها بیشتر بصورت فصلی و جهت اسکان عشایر میباشد.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

وجود دام در منطقه، شکار بیرویه، عدم وجود نیرو و تجهیزات حفاظتی و ...

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

رودخانه:

- رودخانه گریوان در شمال منطقه مورد مطالعه که از ارتفاعات اسدلی سرچشمه گرفته و در طول مسیر جریان خود از بش قارداش بجنورد گذر می کند.

- رودخانه شیرویه در شمال شرقی منطقه مورد مطالعه

چشمه: بیش از 10 چشمه دائمی با توزیع مناسب در سطح منطقه وجود دارند که از مهمترین آنها میتوان به سران چشمه ، چشمه شیرخان، تولکی ، شارشار (در نزدیکی شیرویه)، چشمه قجر، چشمه قربان، برج ، چشمه لوشک، چشمه سیاه خانه، قره چشمه اشاره کرد

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و ...

این منطقه در حال حاضر فاقد هرگونه امکانات و تجهیزات حفاظتی می باشد. اما با توجه به همجواری آن با پارک ملی سالوک، چتر حفاظتی ایجاد شده برای این منطقه تا حدودی منطقه شکار ممنوع باغی را نیز پوشش می دهد. اما برای ارتقاء این منطقه برنامه هایی از قبیل اختصاص نیرو، احداث ساختمانهای محیط بانی و ... پیش بینی شده است.

منطقه شکار ممنوع تخت ایران

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

این منطقه به استناد نامه شماره ۸۹/۳۷۴۲۱ مورخ ۸۹/۱۰/۱۱ دفتر حفاظت و مدیریت شکار و صید به عنوان منطقه شکار ممنوع معرفی گردید.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

سیمای سرزمین متنوع در تخت ایران در نگاه اول آنرا به دو بخش کوهستان و دشت متمایز می سازد. بنحویکه ۸۶۷۵ هکتار از کل سطح منطقه دشتی و مابقی آن کوهستانی - صخره ای با درختزارهای اورس یا تپه ماهوری با سیمای ایران و تورانی است. بلندترین نقطه این منطقه ۱۶۰۰ متر ارتفاع دارد و پست ترین نقطه آن ۵۵۰ متر است.

۳- وسعت منطقه

وسعت منطقه بالغ بر ۳۷۰۰۰ هکتار می باشد.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

- تکمیل شبکه زیستگاهها و مناطق کوهستانی کپت داغ

- کاهش اصطحکاک و تعارضات پارک ملی با اراضی پیرامونی مثل حریق، شکار غیرمجاز، تخریب پارک، توسعه ناپایدار

- ارتقاء این منطقه به پناهگاه حیات وحش آنرا به مرکزی برای انجام تحقیقات علمی مبدل می سازد.

- برداشتهای بالای هرم غذایی نظیر کفتار، گرگ، پلنگ بعلت محدود بودن واحدهای زیستگاهی در معرض آسیب جدی هستند.

- حفاظت این منطقه مانع تهاجم گونه های گیاهی غیربومی به پارک ملی گلستان خواهد شد.

- تطبیق بیشتر مدیریت مناطق بر پایه حوضه آبخیز که امروزه واحد برنامه ریزی سرزمین است.

- اگرچه رشته کوه کپت داغ از نظر احداث مناطق حفاظت شده بسیار غنی بوده و پتانسیل بالایی دارد

ولی در وسعت قابل ملاحظه خود در کوههای خراسان، سهم ناچیزی از آن تحت مدیریت محیط

زیست قرار گرفته است

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و

مهم منطقه

درختزارهای پراکنده ارس با کف پوشی از خانواده های فورب و گراس چهره فلورستیک این منطقه را نمایان می سازد. وضعیت کلی

پوشش گیاهی این منطقه به دو شکل گونه های بوته ای دربخش دشتی وجنگلهای پراکنده با رستنیهای زیر اشکوب در بخش

کوهستانی منطقه میباشد. گونه غالب جامعه گیاهی دشت درمنه وتیپ غالب کوهستان ارس و کرکو است . دربخش کوهستان گونه های درختی ، درختچه ای و بوته ای زیر نیز بعنوان گونه های همراه و زیر اشکوب دیده میشوند .لاله واژگون سفید، رویشگاه ارس، انگور و انجیر وحشی در دره قسطنیه همراه زرشک ، نسترن وحشی ، شیرخشت ، آلبالوی وحشی ، سیاه تلو ، سیب و گلابی وحشی ، گون ، کلاه میر حسن ، درمنه مهمترین گونه های گیاهی منطقه پیشنهادی را شامل می شوند .بعبارتی دیگر این منطقه خاستگاه بسیاری از میوه های اهلی شده محسوب می شود.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

وجود گونه های مختلف جانوران در این محدوده بر اهمیت آن افزوده است. گونه های مانند قوچ و میش، کل و بز، آهو و مرال در کنار گربه سانان با اهمیتی چون پلنگ ایرانی و گربه پالاس و همچنین خرس قهوه ای و گونه های مختلف پرندگان مانند قرقاول ، شاهینیان ، عقابها ، هما ، کبک و همچنین انواع خزندگان چون افعی ، کفچه مار ، مار پلنگی بار ها در این منطقه مهم دیده شده اند و از آن به عنوان زیستگاهی امن و با قابلیت استفاده می کنند. جالبتر آنکه در سالیان قبل حضور یوزپلنگ نیز در این منطقه توسط منابع موثق گزارش شده است.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال ، چشم اندازها و گردشگری

در اطراف این محدوده چندین روستا وجود دارد که معیشت آنان به شدت به دامپروری و مراتع منطقه وابسته می باشد. وجود سکونتگاههای غیر دائم در داخل منطقه که مورد استفاده عشایر قرار می گیرد نیز به عنوان یکی از کانونهای جمعیتی غیر متمرکز شناخته می شوند. علاوه بر دامپروری، باغداری و زراعت نیز از سایر شغلای اهالی این منطقه می باشد.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و وجود دام در منطقه، شکار بیرویه، عدم وجود نیرو و تجهیزات حفاظتی و

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

کوهها برجهای آب بشمار می آیند .کپت داغ ، چین خوردگیهای انبوهی را شامل می شود که در هر منطقه از خود ، منابع آبی سرشاری را به دشتهای کم ارتفاع پائین دست هدایت می کند .منطقه شکار ممنوع تخت ایران بواسطه قرار گرفتن در دامنه های شمالی این بخش از زون کپت داغ از منابع آبی متعددی برخوردار شده است . رودخانه دائمی قلانلو به قسطی در شرق منطقه - چشمه سار و رودخانه چالباش در غرب منطقه - چشمه های دوگانه بادبر در جنوب منطقه - چشمه سفیددالی - چشمه یکه چنار - چشمه تخت آلو از مهمترین منابع آبی خطی و نقطه ای در منطقه شکار ممنوع تخت ایران محسوب میگرددند

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و ...

این منطقه در حال حاضر فاقد هرگونه امکانات و تجهیزات حفاظتی می باشد. اما با توجه به همجواری آن با منطقه حفاظت شده قرخود و همچنین پارک ملی گلستان، چتر حفاظتی ایجاد شده برای این دو منطقه تا حدودی منطقه شکار ممنوع تخت ایران را نیز پوشش می دهد. اما برای ارتقاء این منطقه برنامه هایی از قبیل اختصاص نیرو، احداث ساختمانهای محیط بانی و ... پیش بینی شده است.

شناسنامه مناطق تحت مدیریت: خراسان شمالی

منطقه شکار ممنوع درکش و هاور

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

باستناد نامه شماره ۱۰۶۰۶ مورخ ۸۹/۱۰/۱۲ دفتر مدیریت شکار و صید با ممنوعیت شکار در آن موافقت گردیده است. این منطقه در حال حاضر ذخیرگاه جنگلی محسوب شده و توسط اداره کل منابع طبیعی استان مدیریت می شود.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

این منطقه با فاصله اندکی از جاده آسیایی، از آب و هوای معتدل جنگلی و کوهستانی برخوردار است. چشمه سارهای فراوان به علاوه تنها جنگل بلوط شرق کشور، در این منطقه قرار گرفته است. کوههای جنوبی این منطقه که بخشی از رشته کوه الاداغ است پوشیده از انواع درختان جنگلی است. وجود آثار تاریخی و با ارزشی چون قزلر قلعه بر اهمیت آن از بعد فرهنگی نیز افزوده است.

۳- وسعت منطقه

طبق مساحی انجام شده وسعت این منطقه ۳۱۰۰۰ هکتار برآورد گردید

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

جنگلهای پهن برگ درکش و هاور در امتداد رشته کوه آلاداغ قرار گرفته و ارتباط زیستگاهی پارک ملی گلستان، منطقه حفاظت شده قرخود را با پارک ملی سالوک و ساریگل میسر می سازد. ارتقاء این منطقه تحت هر عنوان چه ذخیرگاه جنگلی، منطقه شکار ممنوع یا حفاظت شده به نحوی که بتواند نوعی مدیریت محیط زیستی برقرار سازد خواهد توانست به پایداری کریدور بوم شناختی این رشته کوه کمک کند. زعفران آلمه، بلوط، مرال، لاله واژگون سفید خرس قهوه ای از جمله مهمترین گونه هایی هستند که ایجاد این اکوزون به بقا یا بازگشت آنها کمک خواهد نمود. علاوه بر این با توجه به وسعت بالای این رشته کوه بنظر می رسد سطح ناچیزی از آن تحت مدیریت است که ارتقاء درکش و هاور تحت هر عنوان به توسعه مناطق حفاظت شده کوهستانی در سطح این چین خوردگی کمک خواهد نمود که تاثیر شایانی در پایداری زیستگاههای وحوش در مناطق ویژه زیستی همجوار نیز محسوب می گردد.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و

مهم منطقه

این منطقه به صورت جنگلهای پهن برگ و تنها جنگل بلوط شرق کشور نمایان است. تیپهای گیاهی شاخص منطقه به سه شکل زیر میباشند:

۱- بلوط + زبان گنجشک

۲- بلوط + افراشیردار + زبان گنجشک

۳- بلوط + زالزالک وحشی

از مهمترین گونه های درختی و درختچه ای این ناحیه می توان به موارد زیر اشاره نمود:

تنگرس (بادامشک)، زرشک، زرشک، زالزالک، دغدنگ، انجیر وحشی، آلوچه جنگلی، افرا شیردار، افرا کرکو، بلوط، بلند مازو، ممرز، زبان گنجشک، عرعر، گلابی وحشی، سیب وحشی، آلبالوی وحشی، سیاه ولیک، ازگیل، شیرخشت، انار وحشی، داغداغان، انگور وحشی، توت وحشی، بید مشک، سیاه تلوف نسترن، ارس، شفت، تمشک

و مهمترین گونه های علفی و بوته ای هم به شرح ذیل می باشند:

علف باغ، علف گندمی، علف قناری، علف پنجه مرغی، درمنه، انواع گون، یولاف، لاله و ...

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض

تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

همجواری پارک ملی گلستان و منطقه حفاظت شده قرخود در شمال و شمال غربی ارتفاعات یامانداغی (درکش و هاور) موجب گذار انواع حیات وحش و حضور جمعیتهای قابل توجه آنان شده است. از سوی دیگر وضعیت خاص توپوگرافی این منطقه در کنار رطوبت نسبی بالا و بتبع آن رویش درختان پهن برگ و تنوع گیاهی خاص این منطقه، بسیار قابل تامل بوده بنحویکه گونه هایی چون مرال (گوزن قرمز) در گذشته ای نچندان دور در این منطقه دیده شده اند.

- پستانداران وحشی:

خرس قهوه ای، پلنگ، قوچ ومیش، پازن(کل وبز)، گربه وحشی، گربه جنگلی، کفتار، گرگ، روباه معمولی، شغال، گراز، سمور، زرده بر، رودک، خارپشت گوش بلند، خفاش نعل اسبی بزرگ، سنجاک درختی، هامستر خاکستری، ول حفار افغانی، جرد ایرانی، تشی، خرگوش

و پایکا

- پرندگان:

هما، عقاب طلائی، دال، بالابان، طرلان، لیل، سارگپه، کور کور، پیغو، دلیجه، دلیجه کوچک، قرقی، کبک، تیهو، بلدرچین، فاخته، کبوتر جنگلی، کبوتر چاهی، کوکو، شاه بوف، مرغ حق، جغد کوچک، شبگرد، پری شاهرخ، زنبور خور، سبز قبا، هدهد، انواع چکاوک، انواع سنگ چشم، انواع توکا، انواع سهره (از جمله سهره سیاه)، انواع زرد پره، انواع سسک، انواع چکچک، انواع چرخ ریسک، مگس گیر، کمرکلی، انواع گنجشک، انواع زاغ، یلوه آبی، سلیم طوقی کوچک، آبچلیک تک زی و الیکائی

- خزندگان:

افعی (گرزه مار)، افعی قفقازی، کفچه مار، مار آتشی، تیر مارخراسانی، مار کرمی شکل، مار قیطانی و مار آبی

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

در اطراف این منطقه تعداد ۱۲ روستا قرار دارد که روستاهای شوقان، درکش و کشانک بیشترین تراک جمعیتی را دارند. شغل وی پیشه اکثر اهالی دامداری، کشاورزی و باغداری می باشد. مطالعات و بررسیهای انجام شده نشان میدهد، روستاهای این منطقه از زیرساختهای نسبتاً خوبی برای فعالیتهای گردشگری برخوردارند. تنها مشکل این منطقه کوهستانی بودن آن است و زمینهای سطح کشت جهت فعالیتهای زراعی کم است. این منطقه به عنوان مراتع ییلاقی دامداران مورد استفاده قرار میگیرد.

۸- تهدیدها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و وجود دام در منطقه، شکار بیرویه، عدم وجود نیرو و تجهیزات حفاظتی و ...

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

این منطقه با متوسط بارندگی ۴۳۴ میلیمتر می باشد. با متوسط درجه حرارت ۱۰/۲ درجه سانتیگراد از منابع آبی متنوعی برخوردار است. از مهمترین چشمه ها می توان به ترناولی، نرگسلو، چشمه عشق، گولک، نعل بی اب، کش گربه، چشمه بید، چشمه آغ داش، چشمه جغدی، سرچشمه شوقان، ساق چشمه، چشمه چکاوک اشاره نمود. همچنین رودخانه درکش از ارتفاعات جنوبی منطقه سرچشمه گرفته و پس از عبور از دره درکش به دشت سملقان وارد شده و در انتها به رودخانه اترک می ریزد. متوسط حجم سالانه آن حدود ۱۰ میلیون متر مکعب تعیین شده است. این رودخانه جزو رودخانه های مهم و دائمی حوزه می باشد و از کیفیت مناسبی جهت شرب و کشاورزی برخوردار میباشد. ضمناً در داخل این منطقه دست کم دو رشته قنات وجود دارد.

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

این منطقه در حال حاضر فاقد هرگونه امکانات و تجهیزات حفاظتی می باشد. اما با توجه به نزدیکی آن به منطقه حفاظت شده قرخود پرسنل اجرایی آن هر از چند گاهی این منطقه را مورد پایش قرار می دهند. برای ارتقاء این منطقه برنامه هایی از قبیل اختصاص نیرو، احداث ساختمانهای محیط بانی و ... پیش بینی شده است.

شناسنامه مناطق تحت مدیریت: خراسان شمالی

منطقه شکار ممنوع شاهجهان

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

شاه جهان نام قله ای است که در محدوده پیشنهادی برای ارتقاء به منطقه حفاظت شده قرار گرفته است. بخش هایی از این منطقه در گذشته ای دور بعنوان شکارگاههای شاهان محسوب می گردیده که به همین دلیل نیز در ادوار مختلف از آن حفاظت می شده که مستندات مکتوب یا مصوری در این زمینه وجود ندارد و اطلاعات ما در این زمینه مربوط به نقل ریش سفیدان و گیس سفیدان بومی و محلی پیرامونی منطقه می باشد. همچنین این منطقه در مجاورت مرز شرقی پارک ملی ساریگل واقع است. (پارک ملی و منطقه حفاظت شده ساریگل به موجب مصوبه شماره ۴۷ مورخ ۵۲/۰۹/۲۰ به عنوان منطقه حفاظت شده شاه جهان تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست قرار گرفت و پس از انقلاب از منطقه حفاظت شده شاه جهان به منطقه حفاظت شده ساریگل تغییر نام داده شد.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...-تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

این منطقه دارای دو تیپ اصلی کوهستانی و تپه ماهورهای کم ارتفاع است. مناطق مرتفع در نواحی شمالی و اراضی کم ارتفاع در بخش جنوبی منطقه مورد مطالعه دیده میشوند. اختلاف ارتفاعی بین ۱۰۰۰ تا ۳۰۰۰ متر از سطح دریا بوم سازگانههای متنوعی را ایجاد نموده است که از غنا و تطور بالای گونه ای و زیستگاهی برخوردارند.

۳- وسعت منطقه

وسعت این منطقه در حدود ۳۶۰۰۰ هکتار برآورد می گردد.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

در جهانی پر جمعیت با منابع طبیعی محدود و بودجه محدود، لازم است تا دولت ها در تاسیس مناطق حفاظتی در بقاء تنوع زیستی در گام اول به تعیین اولویت های زیستی بپردازند تا بر اساس آنها بتوان مناطق حفاظتی را انتخاب و تاسیس کرد. اگر چه برخی حافظان تنوع زیستی معتقدند که حتی یک گونه نیز نباید از دست رود ولی واقعیت این است که هر روز گونه ای از بین می رود و منابع کافی برای حفاظت از همه آنها در دست نیست. لذا راه حل واقع گرایانه آن است که به روشی اقدام کنیم که علی رقم بودجه محدود و منابع طبیعی موجود بتوان از دست دهی گونه را به حداقل رساند. برای انتخاب مناطق جدید بعنوان حفاظت شده رویکردهای مختلفی وجود دارد اما بدلیل کمبود داده های اولیه بایستی اینجا از روش Establishing protected areas with limited data استفاده کرد. در بسیاری از

کشورها نظیر ایران داده های پایه برای تعیین نواحی دارای تنوع زیستی بالا هنوز تعیین نشده است. در برخی موارد بیولوژیست ها ناچارند تا داده های موجود خود را با یکدیگر تلفیق نموده و به تعیین نواحی دارای اولویت حفاظت بپردازند. از سوی دیگر تیمی از بیولوژیست ها می توانند به مناطق نا شناخته گسیل شده و به شناسایی گونه ها بپردازند. این روش بنام ارزیابی سریع تنوع زیستی نامیده می شود که شامل تهیه لیست گونه، تعیین گونه های با توجه خاص حفاظتی، تخمین تعداد افراد گونه ها و بررسی وجود یا عدم وجود گونه های جدید یا اشکال خاص در منطقه است در مجموع نواحی حفاظتی جدید باید بتواند جوامع بیولوژیکی را که دارای تعداد قابل توجهی از گونه های آندمیک است را در بر گیرد که در سایر مناطق حفاظتی از آن غفلت شده است و گونه هایی که در معرض خطرند و یا گونه هایی که می توانند بهره وری مناسبی برای مردم داشته باشند نظیر گونه هایی که میتوان برای امور کشاورزی یا پزشکی از آن استفاده کرد. اما همانطور که ذکر شد اینچنین داده هایی در بسیاری از کشورها موجود نیست. در این موارد تصمیم گیری باید بر اساس دانش اکولوژی و زیست شناسی حفاظت انجام گیرد. بعنوان مثال می توان یک سری مناطق حفاظتی جدید را بر اساس گرادیان ارتفاعی که تمامی تیپ های زیستگاهی را در بر می گیرد یا بر اساس گرادیان شرایط آب و هوایی برگزید تا اطمینان بالایی حاصل گردد که بسیاری از تیپ های زیستگاهی یا گونه های آندمیک در این گرادیان حفظ می شوند. گسترش فشار و دامنه فعالیت های انسانی روز به روز گونه های کوهزی را در خطر تهدید قرار میدهد و این گونه ها را به سمت کمربندهای ارتفاعی بالاتر و زیستگاههای محدودتر می راند. حفظ و نگهداری گستره های غنی و با ارزش کوهستانی در مناطق حفاظت شده نه تنها میتواند بطور نسبی موجودیت تنوع زیستی را تضمین نماید بلکه یک آزمایشگاه طبیعی برای فعالیتهای تحقیقاتی بشمار خواهد آمد. منطقه شاه جهان عموماً سیمایی کوهستانی دارد که با شیبهای تند و اراضی واریزه ای - صخره ای که ماهیتی شکننده دارند از پارک ملی و منطقه حفاظت شده ساریگل تمییز داده میشود.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

نوع و میزان گیاهان هر منطقهای متأثر از اقلیم منطقه بوده که این خود نقش تعیین کننده ای بر روی فون منطقه دارد. فلور منطقه از نظر جغرافیای گیاهی و براساس تقسیم بندی مبین در منطقه رویشی ایران تورانی واقع شده است. با وجودی که هنوز اطلاعات مدونی از فلور منطقه در دست نیست اما طبق برآوردهای انجام شده توسط محققین طرح، قسمت عمده آنرا گیاهان گلدار تشکیل داده و از بازدانگان گونه شاخص منطقه می باشد که بصورت تنک تا پراکنده از ارتفاع حدود 1600 متر به بالا دیده (Juniperus polycarous) ارس می شود. گیاه غالب منطقه درمنه می باشد که بصورت درمنه دشتی در قسمت جنوبی و درمنه کوهی در کوهستانها دیده میشود که در ارتفاعات بیشتر گونه های بالشتکی غالبند. از جمله گونه های گیاهی منطقه: درمنه، چرخه، زلف پیرزن، تلخه بیان، شیرین بیان، خار شتر، زیره کوهی، سالسولا، تاج خروس، گون، خاکشیر، کاکوتی، افدرا، اسپند، بومادران، ورگ، کوزینیا، شکر تیغال، چای چوپان، گل گاوزبان، گل ماهور، اسپرس خار دار، کلاه میر حسن، فرفیون، گون کتیرایی، پرند، هندوانه ابوجهل، پیاز کوهی، بنه، تلخه، گوش بره، لاله، شقایق و... گونه های درخت ودرختچه ای: ارس، زرشک، شیر خشت، آلبالوی وحشی، بادام وحشی، پسته وحشی، داغداغان، گز، تاغ، زالک، نسترن وحشی، بید، سنجد و ... بر پایه نتایج یک مطالعه در مورد مقایسه فلور پارکهای ملی ساریگل و سالوک توسط راه چمنی، نرگس و قهرمانی نژاد، فرخ به سال ۱۳۸۸، از ۹۸۰ نمونه گیاهی جمع آوری شده در ساریگل که الگوی انتشار مشابهی با شاه جهان دارد، ۴۷۲ گونه متعلق به ۲۹۲ جنس و ۷۰ تیره می باشند که در این میان ۲۵ گونه آندمیک کل گیاهان را شامل می شود.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض

تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

فیزیوگرافی منحصر بفرد این منطقه (Land cover) بی نظیری برای حضور انواع حیات وحش ایجاد کرده است که در کنار توزیع مناسب منابع آبی، علوفه و طعمه در بخشهای مختلف زیستگاهی پراکنش یافته اند. میتوان گفت شاه جهان از مراکز تنوع زیستی بلحاظ گونه های گیاهی و جانوری بویژه خزندگان و پرندگان محسوب میشود. ارتفاعات این محدوده با فون کوهستانی نمونه تیپیک از زیستگاههای حیات وحش در کوههای مرتفع و مناطق آلبی می باشند. حضور دام در سه ماه از سال در شاه جهان موجب گذار اغلب وحوش به کوههای مجاور در پارک ملی و منطقه حفاظت شده ساریگل میشود.

- پرندگان: تنوع زیستگاهی و موقعیت جغرافیایی دو عامل تعیین کننده در تنوع و کثرت پرندگان این واحد زیست جغرافیا بشمار می آیند. ارتفاعات شاه جهان و ساریگل یکی از مناطق مهم بلحاظ حضور پرندگان بشمار می آیند
برخی پرندگان منطقه:

سارگپه معمولی، هما، عقاب طلایی، سهره، سهره پیشانی سفید، دلججه، قرقی، سارگپه پابلند، سهره معمولی، سهره گلی، سینه سرخ، دم چتری، سهره سبز خاکی، چکچک ابلق، چکچک دم سرخ، چکچک کوهی، سینه سرخ ایرانی، دم سر، سینه سرخ ایرانی، توکای سیاه، طرقة کبود، طرقة کوهی، زنبورخوار، کبوترچاهیف فاخته، قمری خانگی، سنگ چشم دم سرخ، چکاوک کاکلی، هد هد، سبزه قبا، چکاوک شاخدار، سنگ چشم پشت سرخ، سنگ چشم خاکستری، گنجشک خانگی، گنجشک خاکی، گنجشک سینه سیاه، گنجشک درختی، زرده پره سر خاکستری، زرده پره سرسیاه، زرده پره مزرعه و....

(منبع: گزارششناسایی ۷۰ گونه از پرندگان منطقه شاه جهان و ساریگل، سمینار کارشناسی ارشد تنوع زیستی دانشگاه علوم و تحقیقات محمد تقدیسی ۱۳۸۷)

- پستانداران: زون آلاداغ یکی از مهمترین کانونهای انتشار جغرافیایی پستانداران در منطقه پالئارکتیک بشمار می آید. قوچ و میش اوربال، کل و بز، پلنگ، گرگ، بعنوان گونه های کوه زی از جمعیت قابل توجهی در شاه جهان برخوردارند. زیستگاههای گونه ای چون کفتار، بنظر میرسد بنوعی گسسته شده است. گزارشهای موجود و مشاهده مستقیم گونه یا نمایه های آن انتشار نسبتا گسسته این گونه را در کوهپایه ها نمایان ساخته است. گربه پالاس، پلنگ از دیگر گوشتخواران بزرگ جثه این منطقه بوده که در تمامی بخشهای کوهستانی، صخره ای و درختزارهای کوهستانی محدوده مورد بررسی انتشار جغرافیایی یافته اند. گراز، گربه وحشی، پایکا، تشی، خرگوش معمولی، سمور سنگی و روباه نیز در تمامی بخشهای این کوهستان زیست میکنند.

-خزندگان و دوزیستان منطقه:

در منطقه شاه جهان با توجه به وجود زیستگاههای متفاوت گونه های مختلف خزندگان و دوزیستان زیست

میکند از جمله: افعی قفقازی، گرز مار، کفچه مار، مار درفشی، مار پلنگی، مار دستی، مار قیطانی، مار چلیپر،

آگامای قفقازی، مار کرمی شکل، کور مار تاتاری، آگامای چابک، انواع ارمیاس ها، انواع اسکینک ها، بزوجه، لاک پشت قفقازی

مهمیزدار، قورباغه معمولی، وزغ معمولی، قورباغه مردابی و....

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

در حاشیه این منطقه روستاهای جهان، چهارمست، بانیدر، آغش، هشت مرخ، درپرچین، تبریان دیده می شوند که بنوعی زندگی آنها وابسته به منابع آبی و مراتع شاه جهان برای گسیل دام می باشد. همچنین تعدادی سکونتگاه فصلی بصورت اوبه عشایری به نامهای کرنان، همه گجی و صوفیان همگی بر روی مرز شرقی منطقه مورد مطالعه موجودند که عشایر در 3 ماه از سال و زمانی که دام خود را به بیلاقت این منطقه آورده اند. در این سه محل بطور موقتی اقامت دارند. گسیل دام در مراتع این منطقه نیز طبق زمانبندی و مجوز ارائه شده از سوی منابع طبیعی استان صورت خواهد گرفت که برای تحت حفاظت قرار گرفتن تعارض محسوب نخواهد شد.

- دامداری: گسیل دام نیز طبق مجوز ارائه شده از سوی منابع طبیعی استان خواهد بود. این منطقه بیلاقت عشایر استان می باشد

۸- تهدیدها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

وجود دام در منطقه، شکار بیرویه، عدم وجود نیرو و تجهیزات حفاظتی و ...

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

قلل شاه جهان و کرکزو با ارتفاعی بالغ بر ۳۰۰۰ متر از برفگیرترین نواحی رشته کوههای آلاداغ بشمار می آیند. از منابع آبی موجود در منطقه می توان به رودخانه ها و چشمه های متعددی به شرح ذیل اشاره نمود:

از مهمترین رودخانه های واقع در محدوده مورد نظر می توان به: رودخانه دائمی سرچشمه و رودخانه دائمی دره آستین، رودخانه فصلی دره جهان اشاره کرد.

چشمه: وجود دهها چشمه دایمی و فصلی در دره ها و ارتفاعات شاه جهان با توزیع مناسب مهمترین دلیل توجه حیات وحش به این منطقه بوده است. برخی از این چشمه ها عبارتند از:

چشمه باوه و چشمه صفا در ارتفاعات بالاسر همه گجی (اوبه عشایر)، میدان جیک، چشمه چمن، چشمه فتحعلی، چشمه یخدان، آق چشمه، گنده گاو، قاره زو، آقانووردی، قرمز چشمه و چشمه مادر.

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

این منطقه در حال حاضر فاقد هرگونه امکانات و تجهیزات حفاظتی می باشد. اما با توجه به نزدیکی آن به پارک ملی و منطقه حفاظت شده ساریگل چتر حفاظتی ایجاد شده برای این منطقه تا حدودی منطقه شکار ممنوع شاهجهان را نیز پوشش می دهد. همچنین با توجه به قرار گرفتن این منطقه در حوزه شهرهای فاروج، شیروان و اسفراین، گشت سیار ادارات مذکور به صورت مقطعی

این محدوده را مورد پایش قرار می دهند. اما برای ارتقاء این منطقه برنامه هایی از قبیل اختصاص نیرو، احداث ساختمانهای محیط بانی و ... پیش بینی شده است.

شناسنامه مناطق تحت مدیریت: خراسان شمالی

منطقه شکار ممنوع شمال و شمال غرب سالوک

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

منطقه مزبور طبق سوابق و مستندات موجود اولین بار در مورخه ۱۳۷۳/۷/۲۸ در پاسخ به نامه شماره ۱۲۵۹-۲۱ مورخه ۱۳۷۳/۷/۴ اداره کل محیط زیست خراسان بزرگ توسط مدیر کل وقت دقتر حقوقی، نامه شماره ۲۱۶۹-۳۳ مورخ ۷۳/۷/۲۸ جهت اعلام شکار ممنوع مورد موافقت سازمان متبوع قرار گرفت که مقرر شده بود از آبان ماه ۷۳ به مدت ۵ سال شکار ممنوع اعلام و آگهی گردد. بررسیهای متعدد جهت اخذ موافقت از ارگانهای زیربط نظیر منابع طبیعی، صنایع معادن، امور اراضی به طول انجامید و نهایتاً منطقه یاد شده طی آگهی روزنامه رسمی شماره ۴۶۶۶-۱۲ مدت ۵ سال دیگر به عنوان منطقه شکار ممنوع مشخص گردید. همزمان رایزنیهایی برای ارتقاء این منطقه ارزشمند به حفاظت شده صورت پذیرفت که منجر به توافق سازمانهای مزبور در صورتجلسه مورخ ۷۸/۹/۱۷ به شماره ۱۲۳۱۶ برای این ارتقاء گردید.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

اختلاف ارتفاعی بین ۱۰۰۰ تا ۳۰۰۰ متر از سطح دریا بوم سازگانههای متنوعی را ایجاد نموده است که از غنا و تطور بالای گونه ای و زیستگاهی برخوردارند. سیمای سرزمین بطور غالب کوهستانهای مرتفع می باشند. از مهمترین قله های منطقه می توان به محمد ابو، بینه و قوزه سالان، اشاره نمود.

۳- وسعت منطقه

وسعت منطقه مزبور حدود ۲۰۰۰۰ هکتار می باشد در حوزه استحفاظی - که از این مقدار ۲۰-۱۵٪ در حوزه استحفاظی شهرستان بجنورد قرار دارد و حدود ۸۵-۷۰٪ در حوزه شهرستان اسفراین قرار دارد.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

در جهانی پر جمعیت با منابع طبیعی محدود و بودجه محدود، لازم است تا دولت‌ها در تاسیس مناطق حفاظتی در بقاء تنوع زیستی در گام اول به تعیین اولویت‌های زیستی بپردازند تا بر اساس آنها بتوان مناطق حفاظتی را انتخاب و تاسیس کرد. اگر چه برخی حافظان تنوع زیستی معتقدند که حتی یک گونه نیز نباید از دست رود ولی واقعیت این است که هر روز گونه‌ای از بین می‌رود و منابع کافی برای حفاظت از همه آنها در دست نیست. لذا راه حل واقع‌گرایانه آن است که به روشی اقدام کنیم که علی‌رغم بودجه محدود و منابع طبیعی موجود بتوان از دست‌دهی گونه را به حداقل رساند. برای انتخاب مناطق جدید بعنوان حفاظت شده رویکردهای مختلفی وجود دارد اما بدلیل کمبود داده‌های اولیه بایستی از روش **Establishing protected areas with limited data** استفاده کرد. در بسیاری از کشورها نظیر ایران داده‌های پایه برای تعیین نواحی دارای تنوع زیستی بالا هنوز تعیین نشده است. در برخی موارد بیولوژیست‌ها ناچارند تا داده‌های موجود خود را با یکدیگر تلفیق نموده و به تعیین نواحی دارای اولویت حفاظت بپردازند از سوی دیگر تیمی از بیولوژیست‌ها می‌توانند به مناطق نا شناخته گسیل شده و به شناسایی گونه‌ها بپردازند. این روش بنام ارزیابی سریع تنوع زیستی نامیده می‌شود که شامل تهیه لیست گونه، تعیین گونه‌های با توجه خاص حفاظتی، تخمین تعداد افراد گونه‌ها و بررسی وجود یا عدم وجود گونه‌های جدید یا اشکال خاص در منطقه است در مجموع نواحی حفاظتی جدید باید بتواند جوامع بیولوژیکی را که دارای تعداد قابل توجهی از گونه‌های آندمیک است را در بر گیرد که در سایر مناطق حفاظتی از آن غفلت شده است و گونه‌هایی که در معرض خطرند و یا گونه‌هایی که می‌توانند بهره‌وری مناسبی برای مردم داشته باشند نظیر گونه‌هایی که میتوان برای امور کشاورزی یا پزشکی از آن استفاده کرد. اما همانطور که ذکر شد اینچنین داده‌هایی در بسیاری از کشورها موجود نیست. در این موارد تصمیم‌گیری باید بر اساس دانش اکولوژی و زیست‌شناسی حفاظت انجام گیرد. بعنوان مثال می‌توان یک سری مناطق حفاظتی جدید را بر اساس گرادیان ارتفاعی که تمامی تیپ‌های زیستگاهی را در بر می‌گیرد یا بر اساس گرادیان شرایط آب و هوایی برگزید تا اطمینان بالایی حاصل گردد که بسیاری از تیپ‌های زیستگاهی یا گونه‌های آندمیک در این گرادیان حفظ می‌شوند. گسترش فشار و دامنه‌های فعالیتهای انسانی روز به روز گونه‌های کوهزی را در خطر تهدید قرار میدهد و این گونه‌ها به سمت کمربندهای ارتفاعی بالاتر و زیستگاههای محدودتر می‌راند. حفظ و نگهداری گستره‌های غنی و با ارزش کوهستانی در مناطق حفاظت شده نه تنها میتواند بطور نسبی موجودیت تنوع زیستی را تضمین نماید بلکه یک آزمایشگاه طبیعی برای فعالیتهای تحقیقاتی بشمار خواهد آمد.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه‌های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه‌های شاخص و مهم منطقه

نوع و میزان گیاهان هر منطقهای متأثر از اقلیم منطقه بوده که این خود نقش تعیین کننده‌ای بر روی فون منطقه دارد. فلور منطقه از نظر جغرافیای گیاهی و براساس تقسیم بندی مبین در منطقه رویشی ایران تورانی واقع شده است. با وجودی که هنوز اطلاعات مدونی از فلور منطقه در دست نیست اما طبق برآوردهای انجام شده توسط محققین طرح، قسمت عمده آنرا گیاهان گلدار تشکیل داده و از بازدانگان گونه شاخص منطقه می‌باشد که بصورت تنک تا پراکنده از ارتفاع حدود 1600 متر به بالا دیده (Juniperus polycarous) ارس می‌شود. گیاه غالب منطقه درمنه می‌باشد که بصورت درمنه دشتی در قسمت جنوبی و درمنه کوهی در کوهستانها دیده میشود که در ارتفاعات بیشتر گونه‌های بالشتکی غالبند. از جمله گونه‌های گیاهی منطقه:

درمنه، چرخه، زلف پیرزن، تلخه بیان، شیرین بیان، خار شتر، زیره کوهی، سالسولا، تاج خروس، گون، خاکشیر، کاکوتی، اقدرا، اسپند، بومادران، ورگ، کوزینیا، شکر تیغال، چای چوپان، گل گاوزبان، گل ماهور، اسپرس خار دار، کلاه میر حسن، فرفیون، گون کتیرایی، پرند، هندوانه ابوجهل، پیاز کوهی، بنه، تلخه، گوش بره، لاله، شقایق و...

گونه های درخت و درختچه ای: ارس، زرشک، شیر خشت، آلبالوی وحشی، بادام وحشی، پسته وحشی، داغداغان، گز، تاغ، زالزالک، نسترن وحشی، بید، سنجد و ...

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

فیزیوگرافی منحصر بفرد این منطقه Landcover بی نظیری برای حضور انواع حیات وحش ایجاد کرده است که در کنار توزیع مناسب منابع آبی، علوفه و طعمه در بخشهای مختلف زیستگاهی پراکنش یافته اند. میتوان گفت سالوک از مراکز تنوع زیستی بلحاظ گونه های گیاهی و جانوری بویژه خزندگان و پرندگان محسوب میشود. ارتفاعات این محدوده با فون کوهستانی نمونه تیپیک از زیستگاههای حیات وحش در کوههای مرتفع و مناطق آَلپی می باشند. حضور دام در سه ماه از سال در شمال و غرب سالوک موجب گذار اغلب وحوش به کوههای مجاور در پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک میشود.

پرندگان:

تنوع زیستگاهی و موقعیت جغرافیایی دو عامل تعیین کننده در تنوع و کثرت پرندگان این واحد زیست جغرافیا بشمار می آیند. این رشته کوه یکی از مناطق مهم بلحاظ حضور پرندگان بشمار می آیند. برخی پرندگان منطقه:

سارگپه معمولی، هما، عقاب طلایی، سهره، سهره پیشانی سفید، دلیجه، قرقی، سارگپه پابلند، سهره معمولی، سهره گلی، سینه سرخ، دم چتری، سهره سبز خاکی، چکچک ابلق، چکچک دم سرخ، چکچک کوهی، سینه سرخ ایرانی، دم سر، سینه سرخ ایرانی، توکای سیاه، طرقة کبود، طرقة کوهی، زنبورخوار، کبوتر چاهی، فاخته، قمری خانگی، سنگ چشم دم سرخ، چکاوک کاکلی، هد هد، سبزه قبا، چکاوک شاخدار، سنگ چشم پشت سرخ، سنگ چشم خاکستری، گنجشک خانگی، گنجشک خاکی، گنجشک سینه سیاه، گنجشک درختی، زرده پره سر خاکستری، زرده پره سرسیاه، زرده پره مزرعه و....

پستانداران:

زون کپه داغ و آلاداغ یکی از مهمترین کانونهای انتشار جغرافیایی پستانداران در منطقه پالئارکتیک بشمار می آید. قوچ و میش اورپال، کل و بز، پلنگ، گرگ، بعنوان گونه های کوه زی از جمعیت قابل توجهی در سالوک برخوردارند. زیستگاههای گونه ای چون کفتار، بنظر میرسد بنوعی گسسته شده است. گزارشهای موجود و مشاهده مستقیم گونه یا نمایه های آن انتشار نسبتا گسسته این گونه را در کوهپایه ها نمایان ساخته است. گربه پالاس از دیگر گوشتخواران بزرگ جثه این منطقه بوده که در تمامی بخشهای کوهستانی، صخره ای و درختزارهای کوهستانی محدوده مورد بررسی انتشار جغرافیایی یافته اند. در سالوک در سالهای اخیر گزارشاتی مبنی بر مشاهده نمایه های خرس قهوه ای ارائه شده است. گراز، گربه وحشی، پایکا، تشی، خرگوش معمولی، سمور سنگی و روباه نیز در تمامی بخشهای این کوهستان زیست می کنند

خزندگان و دوزیستان منطقه:

در منطقه شاه جهان با توجه به وجود زیستگاههای متفاوت گونه های مختلف خزندگان و دوزیستان زیست می کنند از جمله: افعی قفقازی، گرز مار، کفچه مار، مار درفشی، مار پلنگی، مار دستی، مار قیطانی، مار چلیپر، آگامای قفقازی، مار کرمی شکل، کور مار تاتاری، آگامای چابک، انواع ارمیاس ها، انواع اسکینک ها، بزمجه، لاک پشت قفقازی مهمیزدار، قورباغه معمولی، وزغ معمولی، قورباغه مردابی و....

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

در حاشیه این منطقه روستاهای گریوان، چهاربید، کتلی، قلی، دهک، توی، قراچه رباط و ... دیده میشوند که بنوعی زندگی آنها وابسته به منابع آبی و مراتع شمال و غرب سالوک برای گسیل دام می باشد. گسیل دام در مراتع این منطقه نیز طبق زمانبندی و مجوز ارائه شده از سوی منابع طبیعی استان صورت خواهد گرفت که برای مدیریت منطقه تعارض محسوب نخواهد شد

۸- تهدیدها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و وجود دام در منطقه، شکار بیرویه، عدم وجود نیرو و تجهیزات حفاظتی و

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

قله محمد اپو با ارتفاعی حدود ۳۰۰۰ متر از برفگیر ترین نواحی رشته کوههای آلاداغ بشمار می آیند. از منابع آبی موجود در منطقه می توان به رودخانه ها و چشمه های متعددی اشاره نمود وجود دهها چشمه دائمی و فصلی در دره ها و ارتفاعات این منطقه با توزیع مناسب مهمترین دلیل توجه حیات وحش به این منطقه می باشد.

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

در حال حاضر در این منطقه دو باب پاسگاه وجود دارد که پاسگاه محیط بانی محمد اپو به صورت فصلی مورد استفاده محیط بانان شاغل در پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک قرار می گیرد اما پاسگاه محیط بانی چهار بید به دلیل کمبود نیرو و همچنین کمبود تجهیزات و امکانات قابل استفاده نمی باشد. با توجه به نزدیکی این منطقه به پارک ملی و منطقه حفاظت شده سالوک چتر حفاظتی ایجاد شده برای این منطقه تا حدودی منطقه شکار ممنوع شما و شمال غرب سالوک را نیز پوشش می دهد. همچنین با توجه به قرار گرفتن این منطقه در حوزه شهرستانهای اسفراین، بجنورد و جاجرم گشت سیار ادارات مذکور به صورت مقطعی این محدوده را مورد پایش قرار می دهند. اما برای ارتقاء این منطقه برنامه هایی از قبیل اختصاص نیرو، احداث ساختمانهای محیط بانی جدید و ... پیش بینی شده است.

شناسنامه مناطق تحت مدیریت: خراسان شمالی

منطقه شکار ممنوع میسینو

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

میسینو جزو مناطق تیر اندازی ممنوع مرزی بوده که به استناد آگهی شماره ۴۸۵۹۳ - ۱۲ سازمان متبوعه در روزنامه رسمی مورخ - ۸۲/۱۱/۱۴ بعنوان شکار ممنوع مرزی ارتقاء یافت

این منطقه تا کنون تحت حفاظت نسبی مامورین محیط زیست استان بوده. میسینو نام قله ایست که در امتداد مرز مشترک با ترکمنستان واقع شده است.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

این منطقه در امتداد رشته کوه کپت داغ که از سمت شمال غربی استان وارد کشور می شود قرار گرفته ، در برخی نقاط که بادهای مرطوب در طول کپت داغ به داخل نفوذ پیدا کرده اند توده های جنگلی انبوه از درختان پهن برگ مشهودند .همچنین دارای آب و هوای سرد کوهستانی بوده و از نظر توپوگرافی منطقه ای کوهستانی می باشد. ورودخانه اترک و سرشاخه های فرعی آن در طول مرز شرایط خوبی را از نظر منابع آبی مهیا کرده است.

۳- وسعت منطقه

وسعت منطقه میسینو حدود ۱۵۰۰۰۰ هکتار است و دامنه تغییرات ارتفاعی آن نسبتاً متنوع است.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

مناطق تحت مدیریت اراضی هستند با ارزش حفاظتی بالا که با هدف حفظ و احیای زیستگاههای جانوری و گیاهی تحت حفاظت قرار می گیرند. تخریب و تصرف و تغییر کاربری اراضی پیرامون این مناطق باعث شده تا ارتباط بین زیستگاهها قطع و امکان مهاجرت گونه ها به شدت کاهش یافته و در نتیجه روند انقراض سرعت بیشتری یافته است. حفاظت از منطقه با هدف حفاظت از گونه های گیاهی و جانوری امنیت زیستی و غذایی و در نهایت تضمین بقای حیات جوامع انسانی را به دنبال خواهد داشت. وقتی یک منطقه تحت حفاظت قرار می گیرد الزاماً به معنای آن نیست که این منطقه باید منظره زیبا یا تولید بیولوژیکی بالایی داشته باشد، بلکه هدف این است که از این طریق نمونه های از اکوسیستم طبیعی کشور برای نسل های بعدی حفظ گردد.

راهسازی، استخراج معادن، کشاورزی، دامپروری، شکار و بهره برداری های بی رویه، خشکسالی، کمبود امکانات، تغییرات اقلیمی، کمبود نیروی اجرایی، فرسایش آبی و بادی و ... از جمله تهدید هایی است که نفس این عرصه های طبیعی را به شماره انداخته است. حفاظت و بهره برداری خردمندانه می تواند منجر به توسعه پایدار گردد که نتیجه آن مطلوب جامعه جهانی می باشد.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

میسنو خاستگاه نیاکان وحشی پسته، گردو، فندق و انار است و بقایای جنگلهای پسته، گردو (در محدوده آق چشمه، حدفاصل جنگل وی وی تا آق چشمه) فندق (در ناحیه ای موسوم به جنگل وی وی، توده ای از درختان فندق وحشی با مختصات ۴۴۷۶۴۱ و ۴۲۰۹۶۲۵ دیده می شوند). ارتفاع این محل ۱۲۱۰ متر و در کف دره های آبرفتی وی وی می باشد. همچنین انار وحشی در بخشهای غربی (ایرقایه، خشتلی) از منطقه پیشنهادی پراکنده شده اند. این توده های پراکنده جنگلی ارزش بالایی لحاظ ژنتیکی دارا هستند و اگرچه اراضی کشاورزی بخش عمده ای از آنها را مورد تخریب قرار داده است ولیکن برای بقاء بازمانده های این اجتماعات با ارزش می بایستی چاره اندیشی فوری نمود. ایجاد یک منطقه شکار ممنوع نظارت نسبی بر ماندگاری آنها را در بر خواهد داشت. سایر گونه های بارز منطقه شامل: ارس، افرا، بلوط، گلایی وحشی، سیب وحشی، انگور وحشی، انجیر وحشی، تمشک، زرشک، سیاه تلو، بادامشک، نسترن، شیرخشت و... ..

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

مشاهدات بازدید کارشناسان محیط طبیعی در زیر آمده است:

پرندهگان:

کلاغ گردن بور، مینا، کبوتر چاهی، کلاغ ابلغ، مگس گیر سینه سرخ، چرخ ریسک بزرگ، چکاوک کاکلی، کمرکلی بزرگ، زاغ نوک سرخ، گنجشک درختی، زاغی، دلججه، سارگپه پابلند، تیهو، دال، سسک، دارکوب سبز، دارکوب بزرگ، سهره جنگلی، چکچک دشتی، توکای سیاه، جغد کوچک
پستانداران: پلنگ، قوچ و میش، کل و بز، روباه، گراز و

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

در حاشیه این منطقه روستاهای متعددی وجود دارد که معیشت آنان از طریق دامپروری، کشاورزی و باغداری تامین می گردد. دامپروری اهالی این خطه به مراتب و مناطق اطراف وابسته است. از مهمترین روستاهای اطراف این منطقه می توان به پیر بز، رباط، کلاته ابریشم، تازه قلعه، ایوب، گیفان، رزقانه، آیره قلعه، داشلی قلعه و ... اشاره نمود. از ویژگی های دیگر این منطقه گستردگی آن در حوزه شهرستان های شیروان، بجنورد و راز و جرگلان و مجاورت با کشور ترکمنستان (از مرز شمالی) می باشد که این امر موجب به وجود آمدن تنوع قومی در حاشیه این منطقه شده است. قومیت های کرمانج، ترک، ترکمن و تات در کنار هم در این محدوده زیست می نمایند.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

وجود دام در منطقه، شکار بیرویه، عدم وجود نیرو و تجهیزات حفاظتی و

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

از لحاظ وجود منابع آبی، این منطقه در وضعیت بسیار خوبی قرار دارد وجود چشمه های فراوان و نسبتاً پر آب با پراکندگی مطلوب در کنار رودخانه های فصلی و دائمی، نیاز آبی حیات وحش را مرتفع می نماید. رودخانه آسیا زو منبع اصلی آبیگری سد شیرین دره (یکی از سد های مهم استان و منبع تامین آب شرب مرکز استان) از ارتفاعات میسینو سرچشمه میگیرد. با توجه به عدم مطالعه در این زمینه ارائه اطلاعات بیشتر در حال حاضر ممکن نمی باشد.

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

این منطقه در حال حاضر فاقد هرگونه امکانات و تجهیزات حفاظتی می باشد. اما با توجه به دوری آن از مرکز استان و سایر شهرستانها و همچنین برای ارتقاء این منطقه برنامه هایی از قبیل اختصاص نیرو، احداث ساختمانهای محیط بانی و ... پیش بینی شده است.

شناسنامه مناطق تحت مدیریت: خراسان شمالی

منطقه حفاظت شده قر خود

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

این منطقه طبق مصوبه شماره ۹۷ مورخ ۶۱/۰۶/۲۱ شورای عالی محیط زیست تحت حفاظت سازمان حفاظت محیط زیست قرار گرفت.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

حداقل ارتفاع منطقه ۹۴۰ متر در بخش غربی حوزه و حداکثر ارتفاع ۲۷۸۰ متر در بخش جنوبی حوزه و ارتفاع متوسط ۱۶۳۳ متر می باشد. ارتفاعات منطقه بصورت نواری در مرکز آن قرار گرفته اند، لیکن تراکم ارتفاعات در بخش شمالی حوزه بیشتر است. بخش پیرامونی منطقه دشتی و کم ارتفاع می باشد ولی مناطق دشتی نیز محدود به بخش حاشیه ای نبوده بلکه در سایر نقاط حوزه و در قسمتهای میانی در بین ارتفاعات مختلف حوزه قرار گرفته اند.

۳- وسعت منطقه

منطقه حفاظت شده قرخود در استان خراسان شمالی و در غرب شهر بجنورد قرار دارد. مساحت منطقه ۴۶۴۱۰ هکتار می باشد.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

درخت ارس پوشش شاخص و غالب منطقه همراه با درختان پهن برگ چون سرخ ولیک، افرا و گونه های جنگلی دیگر که تپه ماهورها را پوشش گیاهان بالمش و مثل گون و درمنه فرا گرفته است در یک نگاه کلی و دیدی برفراز و بلندای ارتفاعات قرخود می توان اذعان داشت جوامع نباتی این ناحیه جزء فلور ایران و تورانی بوده که زائیده اقلیم استپی تا نیمه استپی سرد این ناحیه می باشد بدین معنا که دشتهای و دامنه های حوزه با ارتفاع ۱۲۰۰ تا ۱۶۰۰ متر بخصوص در ناحیه جنوبی دارای شرایط اقلیمی استپی بوده که فلور گیاهی این ناحیه نیز چنین وضعیتی را تأیید می نماید و گونه غالب چنین اقلیمی نظیر آنچه را که در اکثر مراتع کشور شاهد هستیم درمنه *Artemisia sieberi* تشکیل می دهد و تغییرات جزئی آب و هوایی هر ناحیه از طریق ظهور گونه های همراه از جمله *Haloxydon* و *Ag. Cristatum* ، *A. Desertrum* ، *stipa Barbata* ، *Zygophyllum sp* مبین رطوبت موجود و مؤید اقلیم دقیق این ناحیه مرتعی می باشند. منطقه حفاظت شده قرخود با ویژگیهای خاص زیستگاهی و جغرافیایی زیستی علاوه بر تنوع زیستگاهی به علت حضور گونه های مختلف حیات وحش به عنوان یک ذخیره گاه ژنتیکی از ارزش بالایی برخوردار می باشد که بیشترین بهره دهی را در همجواری پارک ملی گلستان بعنوان زیستگاه پشتوانه ای در خود نمایان ساخته است. از ارتفاع ۱۶۰۰ تا ۲۵۰۰ متر از سطح دریا شرایط نیمه استپی و نیمه استپی سرد با رویش گونه های رطوبت پسندتر از جمله گونه های درختی کم توقع مثل سیاه تلو *Paliurus spina* افرا کوکو *Acer turcomanicum* ، ارس *juniperus exelsa* ، تنگرس *Rhmnus pallasii*، ازگیل جنگلی *Mespilus germanica*، گلابی وحشی *Gladiolus segetam* مؤید وضعیت اقلیمی مناسب تر بوده که در ارتفاعات ظهور جامعه نباتی بالشتگی ها برودت هوا را تحمل پذیر می نمایند.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

در محدوده مطالعاتی که یکی از بارزترین زیستگاههای تابستان گذران حیات وحش بوده و مرز انتهایی خطوط جنگلی در ناحیه شرق سلسله جبال البرز را تشکیل می دهد. اهداف مطالعه عمدتاً در تبیین رابطه گونه ها با زیستگاه انتخابی و نحوه تبادل آنها با زیست بوم با ارزش پارک ملی گلستان بوده است، از اینرو برای تشریح رابطه گونه های حیات وحش با زیستگاه ابتدا زیستگاهها از هم منفک

سپس خصوصیات هر یک از زیستگاه‌های تفکیکی تحت عناوین زیستگاه‌های حساس مورد تفسیر قرار گرفته است. حیات وحش جانوری حوزه قرخود در رده های پستانداران، پرندگان، خزندگان و دوزیستان از هم تفکیک سپس خصوصیات فردی گونه شناسایی شده و در هر بخش بصورت مجزا توضیح داده شده است. در این بررسی مجموعاً ۴۶ گونه پستاندار متعلق به ۶ راسته و ۱۶ خانواده شناسایی شده که جملگی آنها از عناصر پاله آرکتیک می باشند. از پستانداران شناسایی شده تعداد ۱۱ گونه به علت کاهش جمعیت جهانی و تهدید نسل در طبقه (IUCN) و مقررات بین المللی تجارت جهانی گونه ها CITES قرار گرفته و تعداد ۱۰ گونه نیز طبق مقررات ایران حمایت شده و حفاظت شده هستند. از مجموع ۵۰۷ گونه پرنده شناسایی شده در ایران تعداد ۱۳۲ گونه در ۳۹ تیره در این منطقه حضور دارند که از این تعداد ۲ گونه در طبقه بندی IUCN و تعداد ۲۳ گونه در مقررات جهانی CITE تعداد ۳۱ گونه طبق مقررات ایران در زمره پرندگان حمایت شد و حفاظت شده و ۴ گونه هم در معرض خطر انقراض هستند. از تعداد کل خزندگان شناسایی شده در ایران که جمعاً ۲۰۹ گونه هستند تعداد ۴۶ گونه متعلق به ۱۴ خانواده از ۳ راسته شناسایی گردیده است که تعداد یک گونه در طبقه بندی IUCN و ۲ گونه در مقررات CITES قرار گرفته است. از کل دوزیست ایران که تعداد آن ۱۷ گونه می باشد. تعداد ۲ گونه در این منطقه مشاهده می گردد در این منطقه بعلت عدم وجود منابع آبی عمده ماهی وجود ندارد.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال، چشم اندازها و گردشگری

در اطراف این منطقه تعداد ۱۲ روستا وجود دارد که اهالی آنها به کار دامداری و کشاورزی و باغداری مشغول هستند. روستاهای اسپاخو و باش کلاته دقیقاً بر روی مرز منطقه واقع شده اند. در داخل منطقه نیز سکونت گاههایی وجود دارد که در مقطعی از سال مورد استفاده دامداران و عشایر منطقه قرار می گیرد. روستاهای زرد، چمن بید، رباط قرییل و کاستان از جمعیت بیشتری نسبت به سایر روستاها برخوردارند. نکته جالب توجه اینکه روستای رباط قرییل در حوزه سیاسی شهرستان گرمه واقع شده است و از روستاهای مهم و تاثیر گذار حاشیه قرخود محسوب می گردد.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

کمبود شدید نیروی اجرایی، شکار بیرویه، تخریب زیستگاه، حضور دام در اکثر مناطق و ...

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

این منطقه از لحاظ تامین آب به جز بخش جنوبی در شرایط ایده الی قرار دارد. وجود چشمه های گوناگون با دبی آب متفاوت و پراکندگی مناسب شرایط را برای حضور حیات وحش محیا نموده است. چشمه های مهم منطقه عبارتند از:

کهنه قلعه، چشمه توت، چشمه بید، آغمزار، اوبه مقیمی، برج، چشمه شفت، ترنولی باشکلاته، چشمه گردو، ترنولی اسپاخو، صیدلی، پیازلی، قلعه سنگی، کلاته رضا، کورچشمه، آغزو، اسپاکو، چشمه عرب، کانی سالان، اورته برن، چشمه گلو، اوبه پیش، قلعه خرابه، آلوچکلی، سید ابراهیم، اوبه پاش، پای جوزا

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

حفاظت از این منطقه در حال حاضر بر عهده ۷ نفر محیط بان می باشد که به مراتب از استاندارد های تعریف شده در این حوزه پایین تر است. تعداد یک باب سرمحیط بانی و دو باب پاسگاه محیط بانی در اطراف این منطقه به منظور کنترل و حفاظت احداث شده است. به دلیل کمبود نیرو محیط بانی بادر به صورت مقطعی مورد استفاده قرار می گیرد.

شناسنامه مناطق تحت مدیریت: خراسان شمالی

منطقه حفاظت شده گلول و سرانی

۱- تاریخچه حفاظتی منطقه:

این منطقه طبق مصوبه شماره ۲۷ مورخ ۱۳۵۰/۰۴/۲۷ تبدیل به پارک ملی و طی مصوبه شماره ۸۷ مورخ ۱۳۶۱/۰۶/۲۱ به عنوان منطقه حفاظت شده اعلام گردید.

۲- سیمای عمومی منطقه شامل وضعیت زیستگاهی (جنگل، مرتع، آبی، بیابانی و ...- تغییرات ارتفاعی - شیب عمومی منطقه و نقشه عمومی منطقه به همراه عکس)

منطقه حفاظت شده گلول و سرانی دارای آب و هوایی عموماً کوهستانی، با شیبهای تند و دره‌های عمیق و صخره‌های مرتفع است. این منطقه که کوهستانی است، قسمتی از رشته کوه‌های موسوم به کپه داغ را تشکیل داده و از مناظر بدیعی برخوردار

است. کوهستان‌های آن پوشیده از ارس و بوته زارهای غالب بالشتکی است. حیات وحش منطقه شامل قوچ و میش، کل و بز، پلنگ، کبک دری و غیره که از میان آنها گونه‌های قوچ و میش اورپال، کل و بز، کبک دری شاخص می‌باشند.

۳- وسعت منطقه

این منطقه در بخش سرحد (دهستان قوشخانه و جیرستان) و در شمال شرق شهرستان شیروان واقع است وسعت منطقه ۱۸۱۴۴ هکتار می باشد.

۴- اهمیت منطقه در حفاظت از گونه ها و ذخایر ژنتیکی در استان و کشور

این منطقه یکی از معدود ترین رویشگاههای منحصر به فرد درخت ارس می باشد. این گونه که در گویش محلی (کرمانجی) مرخ نام دارد علاوه بر ارزش اکوسیستمی دارای قداست و ارزش تاریخی و فرهنگی نزد اهالی این دیار می باشد. از طرفی این منطقه میزبان خالص ترین نژاد گونه قوچ و میش اورپال، پلنگ ایرانی است حتی می توان گفت غنی ترین زیستگاه کل و بز استان نیز محسوب می شود از این رو حفاظت از این منطقه از ضروریات محسوب می گردد.

۵- پوشش گیاهی منطقه شامل نقشه تیپ بندی، گونه های در لیست قرمز اتحادیه جهانی حفاظت و گونه های شاخص و مهم منطقه

منطقه حفاظت شده گلول و سرانی منطقه ای با چشم انداز کوهستانهای پوشیده از ارس و بوته زارهای غالب بالشتکی - پوشش گیاهی غالباً ارس و درختچه های زرشک و زیر اشکوب و دامنه های پایین دست گونه های بالش وش (گون - اسپرس و ..) می باشد.

۶- حیات وحش جانوری منطقه شامل گونه های شاخص جانوری و نقشه پراکنش آنها، تهیه لیست گونه های در معرض تهدید و آمار سرشماری ۱۰ ساله اخیر

گونه های شاخص منطقه قوچ و میش اورپال ، کل و بز ، کبک دری ، هما است. کریدورها با توجه به واقع شدن این منطقه در مرز کشور ترکمنستان در فصل سرد و بارش برف سنگین حیات وحش به آن سوی مرزهای و در فصل رویش گیاهان و معتدل به داخل کشور مهاجرت می نمایند و دائم در حال گذار دو مرز می باشند و از طریق کوههای منطقه به سایر تپه ماهورهای داخل استان و کشور گذار می کنند.

۷- وضعیت اقتصادی اجتماعی شامل نقشه کاربری اراضی، جمعیت سکونتگاهی دائم و عشایری، اشتغال ، چشم اندازها و گردشگری

در حاشیه منطقه حفاظت شده گلول و سرانی تعداد ۱۹ آبادی وجود دارد که این آبادی‌ها در دو دهستان جیرستان و قوشخانه بالا قرار گرفته‌اند. که ساکنان آنها عمدتاً از کردهای کرمانج بوده و حرفه اصلی اغلب آنان دامداری است و تعدادی به کشاورزی و باغبانی مشغول هستند. روستای سرانی تنها روستایی است که در مرزهای این منطقه قرار دارد و نام منطقه نیز برگرفته از این روستاست.

۸- تهدید ها و چالش های مهم منطقه از نظر اولویت شامل تصرفات، تغییر کاربری اراضی و تخریب زیستگاه، شکار و صید، ابنیه و پروژه های کلان، چرای مفرط دام، قطع درختان، بوته کنی، کشت زیر اشکوب، بیابانی شدن و

تخریب بیش از حد اراضی ملی در داخل منطقه حفاظت شده، حضور سه ماهه دام در داخل منطقه، کمبود شدید نیروی اجرای و تجهیزات حفاظتی و.....

۹- وضعیت منابع آبی شامل چشمه ها، قنات ها، آبراهه ها و تعیین وضعیت دبی و قابلیت بهره برداری برای حیات وحش و جوامع محلی به همراه نقشه

چشمه های منطقه شامل: ترنو، چوپان، قراول، همبر دوراهی، چاه ببر، سرخدار هموار، سرخدار قلم، آب باغ، کور چشمه، یان چشمه و چشمه کلاته می باشند. همچنین در این منطقه دو برف اندیل به نام های برف اندیل علم و برف اندیل زیندانلو وجود دارد. (برف اندیل به جایی گفته می شود که برف در اثر بادروبه و کولاک زمستانی در آنجا انبار می گردد و در فصل بهار دامداران با پوشاندن روی آن با خاک و بوته های گون روند ذوب شدن آن را کند می کنند و از آب آن برای شرب و مصرف دام ها در فصل تابستان استفاده می کنند).

۱۰- تجهیزات و امکانات حفاظتی شامل تعداد سر محیط بانی و محیط بانی دائم و موقت، تعداد پرسنل و

در این منطقه تعداد دو باب محیط بانی وجود دارد که به صورت فصلی مورد استفاده قرار می گیرد سر محیط بانی شهید پرهام در فصول بهار و تابستان و دو ماه از پاییز مورد استفاده قرار می گیرد و محیط بانی ملوانلو در فصل سرد سال مورد استفاده پنج نفر محیط بان شاغل در منطقه فوق قرار می گیرد.